

Beleidskeuzes bodem- en grondwaterverontreinigingen

ACHTERGRONDNOTITIE

Datum

4 februari 2022

Contact

Marleen.Simhoffer@provincie-utrecht.nl

Auteurs

Sterre van der Zee, Marleen Simhoffer, Nicole Versteeg en Frank Warendorf

Met dank aan

Dit document is opgesteld door de werkgroep Beleidskeuzes en de subwerkgroepen. Wij danken de leden van deze werkgroepen voor hun inbreng in de discussies, de bijdrage aan en feedback op dit document. De werkgroepen bestonden uit een afvaardiging van de gemeenten Woerden, Veenendaal en Utrecht, de ODRU en de RUD Utrecht, de vier waterschappen in de provincie Utrecht HDSR, Vallei en Veluwe, AGV en Rivierenland en het drinkwaterbedrijf Waternet.

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Beoordeling en afhandeling van historische grondwaterverontreinigingen.....	7
2.1 Beoordelingskader voor risico van historische grondwaterverontreinigingen – inhoudelijk.....	7
2.2 Verdeling bevoegdheden en verantwoordelijkheden	9
2.3 Beoordeling en aanpak van grondwaterverontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico.....	10
2.4 Activiteit graven	14
3. Toevalsvondsten.....	14
4. Nieuwe verontreinigingen - zorgplicht	15
5. Regio-overstijgende bodemkwaliteitsproblemen – PFAS en diffuus lood	19
6. Onttrekkingen en lozingen	21
7. Natuurlijke lozingen op oppervlaktewater	22
8. Samenwerkingsafspraken.....	24
9. Effecten op de organisaties	25
10. Vervolg	26
Bijlage 1: achtergrond wettelijk kader en beleidsruimte.....	27
Bijlage 2: samenvatting wettelijk kader en beleidsruimte.....	38
Bijlage 3: Voorstel regels grondwaterverontreiniging in Omgevingsverordening PU.....	43
Bijlage 4 Stappenbeschrijving Toevalsvondst afdeling 19.2a Ow	47
Bijlage 5 Stappenbeschrijving Zorgplicht artikel 2.11 Bal lid 1	49
Bijlage 6: Annex 2 BWP beoordelingskader grondwaterverontreinigingen.....	51
Bijlage 7: Overzicht samenwerkingsafspraken versie 3 januari 2022.....	58

1. Inleiding

Sinds begin 2021 stemmen provincie Utrecht, waterschappen en gemeenten hun te maken beleidskeuzes voor bodem- en grondwaterbeheer ambtelijk af via de werkgroep beleidskeuzes (onder leiding van de provincie). In de werkgroep beleidskeuzes is door de Provincie, de RUD, de Odru, alle Utrechtse waterschappen en de gemeente Utrecht, Veenendaal en Woerden gewerkt aan een mogelijke invulling van de beleidskeuzes op gebied van grondwaterkwaliteit.

Deze keuzes zijn nodig doordat een aantal veranderingen optreden in de bevoegdheids-, taak- en rolverdeling op het gebied van bodem en grondwater. Die veranderingen ontstaan met name doordat de Wet Bodembescherming (Wbb) verdwijnt en wordt vervangen door de Omgevingswet. Bijvoorbeeld, een aantal taken ten aanzien van het beschermen en verbeteren van de bodemkwaliteit die nu door de provincie worden ingevuld komen op grond van de Omgevingswet deels terecht bij gemeenten en waterschappen.

Status van dit document

In deze achtergrondnotitie staat de inhoudelijke invulling van het advies aan de Begeleidingsgroep transitieagenda over de beleidskeuzes die verschillende overheden kunnen maken over historische grondwaterverontreinigingen.

Hoewel afstemming via de werkgroep in het teken heeft gestaan van werkbare beleidskeuzes, bestaat de kans dat er bezwaren of opmerkingen zijn die kunnen worden meegenomen in de uiteindelijke werkafspraken (voorjaar 2022). De voorstellen en adviezen zijn niet bindend, maar kunnen als blauwdruk gelden voor een overgang van de Wbb naar de Ow. De bevoegde gezagen in kwestie staat het vrij om daarvan af te wijken. In dat geval vragen wij om daarvan wel expliciet melding te maken aan de andere partijen.

Na vaststelling van deze notitie in de begeleidingsgroep wordt het als adviesnota aangeboden aan de afzonderlijke besturen om de consequenties voor beleid en organisatie naar eigen inzicht te bespreken. Aansluitend wordt het resultaat daarvan besproken in de werkgroep om de vervolgstappen verder in te richten.

Doel van notitie – voorstel voor invulling van beleidskeuzes binnen verschuivend wettelijk kader voor historische grondwaterverontreinigingen.

In de afgelopen jaren was de Wet Bodembescherming (Wbb) het kader voor het beleid en de uitvoer van de aanpak van historische verontreinigingen. Deze wet regelt zowel de niet-mobiele verontreinigingen (alleen in het vaste gedeelte van de bodem) als de mobiele verontreinigingen (met uitspoeling naar het grondwater). De Wbb is daarmee het landelijke instrument om invulling te geven aan het voorkomen en beperken van de aanwezigheid van verontreinigende stoffen in het grondwater. De provincie Utrecht en de gemeenten Utrecht en Amersfoort zijn in de provincie Utrecht verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Wbb en het beoordelen van de verontreinigingen in zowel de bodem als het grondwater.

Met de Wbb voldoen we aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de daaruit volgende Grondwaterrichtlijn (GWR), beschermen we de leefomgeving en beperken we de impact van historische verontreinigingen op het watersysteem. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet, verdwijnt met uitzondering van de overgangsrechtelijke bepalingen, de Wbb en moeten verschillende overheden keuzes maken over de invulling van het beleid over historische verontreinigingen. Door de overlap in verantwoordelijkheid voor grondwaterkwaliteit tussen verschillende overheden is het noodzakelijk om over de beleidskeuzes af te stemmen.

Doelen kaderrichtlijn Water en Grondwaterrichtlijn – verantwoordelijkheid provincie

De provincie is verantwoordelijk voor het halen van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de daaruit voortkomende Grondwaterrichtlijn (GWR) binnen de provincie. De KRW heeft als doel de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in de EU te waarborgen.

Een belangrijke algemene doelstelling vanuit de KRW is het voorkomen en beperken van de inbreng van alle mogelijke verontreinigende stoffen in het (grond)water ('prevent & limit'). Inbreng is kortweg dat iemand stoffen toevoegt aan het grondwater die daar niet thuishoren. Inbreng kan ook voortkomen uit verontreinigingen die al in de bodem aanwezig zijn en die uitspoelen naar het grondwater en/of zich verder in het grondwater verspreiden.

Historische grondwaterverontreinigingen kunnen dus als inbreng beschouwd worden. Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet komt de Wet bodembescherming grotendeels te vervallen. De provincies moeten voor het beheer van de historische verontreinigingen in relatie tot het behalen van de doelen van de KRW en GWR naast het overgangsrecht nu een eigen beleidskader opstellen.

Doelen fysieke leefomgeving – verantwoordelijkheid gemeenten

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de zorg voor de fysieke leefomgeving. Onderdeel van de fysieke leefomgeving is de bodemkwaliteit inclusief het grondwater. De gemeente heeft een rol als uit de bodem humane en ecologische risico's voortkomen of de kwaliteit van de bodem huidige of toekomstige functies in de weg zit. Historische grondwaterverontreinigingen kunnen hier ook onder vallen. Het beheer en saneren van (historische) grondwaterverontreinigingen onder de Omgevingswet is zeer beperkt geregeld in de Omgevingswet. Gemeenten hebben de ruimte om in hun Omgevingsplan hierover regels op te stellen.

Beheer van watersystemen – verantwoordelijkheid waterschappen

Waterschappen zijn verantwoordelijk voor het beheer van het watersysteem – nu en onder de Omgevingswet. Grondwaterkwaliteit – en daarmee historische verontreinigingen zijn onderdeel van deze verantwoordelijkheid. Dit betekent dat zij bij de beoordeling van wateractiviteiten (bijv. onttrekkingen van grondwater) rekening houden met de gevolgen voor de grondwaterkwaliteit (en dus ook aanwezige grondwaterverontreinigingen). Onder de Wbb wordt de verantwoordelijkheid voor de beoordeling gedeeld met de provincie – ook voor de onttrekkingen waar de waterschappen het bevoegd gezag voor zijn¹. Wanneer de Omgevingswet in werking treedt en het kader van de Wbb grotendeels vervalt, komt deze taak voornamelijk bij de waterschappen te liggen (met uitzondering van de onttrekkingen waar de provincie het bevoegd gezag voor is).

Afstemming beleidskeuzes noodzakelijk

Uit voorgaande beschrijving blijkt dat er onder de Omgevingswet een overlap is in verantwoordelijkheid en bevoegdheid voor historische grondwaterverontreinigingen tussen provincie, gemeenten en waterschappen. De Omgevingswet geeft ook veel ruimte voor eigen invulling van beleid op dit onderwerp. Voor effectief beheer van de historische grondwaterverontreinigingen is het van belang dat de overheden afstemmen over de beleidskeuzes

¹ Het bevoegd gezag voor grondwateronttrekkingen is verdeeld tussen het waterschap en de provincie Utrecht. De provincie Utrecht is het bevoegd gezag voor industriële onttrekkingen groter dan 150.000 m³/jaar, onttrekkingen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening en onttrekkingen ten behoeve van ondiepe open bodemenergiesystemen. De waterschappen zijn het bevoegd gezag voor alle overige grondwateronttrekkingen.

die zij maken op dit onderwerp. Deze notitie geeft een advies hoe de beleidskeuzes door de verschillende overheden kunnen worden ingevuld.

Onderzoeksvragen

Bij aanvang heeft de werkgroep een opdracht geformuleerd en voorgelegd aan de Begeleidingsgroep Transitieagenda. De volgende vragen stellen wij onszelf met betrekking tot het beheer van historische grondwaterverontreinigingen:

- a. Welke beleidskeuzes maken we?
- b. Waar en hoe landen deze beleidskeuzes (instrumenten)?
- c. Welke gaten zitten er nog in de kennis?
- d. Welke acties staan er nog open?

In het vervolg van deze adviesnotitie komen de genoemde vragen aan bod, uitgaande van de beleidsruimte die er per onderwerp is (zie bijlage 1 en 2). Daarmee zijn naar mening van de werkgroep de voornaamste beleidskeuzes die afstemming behoeven rondom bodem en grondwater in beeld, met uitzondering van gebiedsaanpak. De uitgangspunten voor een gebiedsaanpak worden op een later moment gezamenlijk uitgewerkt. Daarnaast is hierover bilateraal overleg met de gemeenten Utrecht en Woerden.

Uitgangspunten

We hebben in de werkgroep algemene uitgangspunten geformuleerd waarlangs we invulling geven aan de beleidskeuzes die in deze notitie worden voorgelegd. Deze uitgangspunten zijn:

1. We gaan zo veel mogelijk inhoudelijk beleidsneutraal over (procesmatig kan niet i.v.m. met wettelijke vastlegging van bevoegdheden). Dit ambiëren we om continuïteit in de aanpak van historische verontreinigingen te houden en om onszelf de ruimte te geven zorgvuldig nieuw beleid op te stellen t.a.v. historische verontreinigingen.
2. We willen taakverzwaring ten opzichte van de wettelijke bevoegdheden voor de gemeenten en waterschappen zo veel mogelijk voorkomen.
3. We willen het systeem zo simpel mogelijk houden voor initiatiefnemers door zo min mogelijk verschillende bevoegd gezagen bij een activiteit te hebben.
4. Het beleid moet KRW- en GWR-proof zijn.

Leeswijzer

In de hoofdstukken 2 t/m 7 geven we per onderwerp antwoord op de voorgenoemde vragen uit de opdracht.

We beginnen in hoofdstuk 2 met het onderwerp saneren van historische grondwaterverontreinigingen: de beoordeling van een verontreiniging, de verdeling van bevoegdheid en verantwoordelijkheid rondom het saneren van een verontreiniging, de rol van de initiatiefnemer en het proces en historische verontreinigingen in relatie tot de activiteit graven.

In hoofdstuk 3 en 4 beschrijven we de beperkte beleidsruimte van de concepten 'toevalsvondst' en 'zorgplicht' en introduceren we een stappenbeschrijving hoe het proces van gemeenten, provincies en waterschappen rondom deze juridische figuren kan worden ingevuld.

In hoofdstuk 5 gaan we in op regio-overstijgende bodemkwaliteitsproblematiek zoals PFAS en diffuus-lood. In dit hoofdstuk adviseren we de gemeenten en de provincie om de door de provincie Utrecht opgestelde normen voor PFAS op te nemen in het Omgevingsplan resp. het beoordelingskader voor grondwaterverontreinigingen.

In hoofdstuk 6 beschrijven we de voorlopige resultaten van de werkgroep onttrekkingen voor het opstellen van een kader voor het toetsen van verspreiding van verontreinigingen bij nieuwe onttrekkingen. Daarnaast stellen we hier ook een aantal afspraken voor tussen de provincie, waterschappen en gemeenten over de inventarisatie van het risico van ‘natuurlijke lozingen op oppervlaktewateren’ (NLO’s) in de provincie Utrecht.

In hoofdstuk 8 (en bijbehorende bijlage 7) staat een overzicht van de te maken samenwerkingsafspraken tussen gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten en de provincie.

In hoofdstuk 9 beschrijven we kwalitatief de te verwachte effecten van de beleidskeuzes op de organisaties van gemeenten, waterschappen en de provincie. Daarnaast gaan we ook kort in op de te verwachten effecten van de verandering van landelijke wetgeving op de gemeenten en provincie.

Ter afsluiting geven we in hoofdstuk 10 een doorkijk naar het vervolg op deze notitie.

2. Beoordeling en afhandeling van historische grondwaterverontreinigingen

In de afgelopen jaren is de Wet Bodembescherming (Wbb) het kader voor het beleid en de uitvoer van de aanpak van historische verontreinigingen. Deze wet regelde zowel de niet-mobiele verontreinigingen (alleen in het vaste gedeelte van de bodem) als de mobiele verontreinigingen (met uitspoeling naar het grondwater). De Wbb was het landelijke instrument om invulling te geven aan het voorkomen en beperken van de aanwezigheid van verontreinigende stoffen in het grondwater. De provincie Utrecht en de gemeenten Utrecht en Amersfoort waren verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Wbb en het beoordelen van de verontreinigingen in zowel de bodem als het grondwater.

Met de komst van de Omgevingswet verschuiven de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden voor historische bodemverontreinigingen. Daarnaast verdwijnt ook het beoordelingskader en de regels voor het aanpakken van historische grondwaterverontreinigingen die niet onder het overgangsrecht vallen. In dit hoofdstuk geven we advies aan de gemeenten, waterschappen en de provincie hoe zij invulling kunnen geven aan de beleidsruimte op gebied van de beoordeling van deze verontreinigingen. Historische grondwaterverontreinigingen die niet onder het overgangsrecht vallen zijn:

- Niet beschikte historische grondwaterverontreinigingen,
- Verontreinigingen die ernst-spoed beschikt zijn maar waarvoor geen saneringsplan is ingediend.

Daarnaast kan het beoordelingskader ook gelden voor grondwaterverontreinigingen die beschikt zijn als geval van ernstige bodemverontreiniging waarvan geen spoedige sanering noodzakelijk is, maar waar uit een nieuwe beoordeling blijkt dat deze grondwaterverontreinigingen toch een risico vormen voor de KRW-doelen voor het grondwater of de fysieke leefomgeving.

We beginnen met advies over de inhoudelijke beoordeling van historische verontreinigingen – welke verontreiniging moet wanneer worden opgepakt? Daarna adviseren we over de verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden voor de historische grondwaterverontreinigingen tussen provincie, gemeenten en initiatiefnemers. Als laatst gaan we in op de manier waarop het proces van onderzoek, beoordeling en aanpak van historische grondwaterverontreinigingen moet worden ingericht.

2.1 Beoordelingskader voor risico van historische grondwaterverontreinigingen – inhoudelijk

Zoals hiervoor beschreven, verdwijnt het huidige beoordelingskader van de Wbb voor historische grondwaterverontreinigingen die niet onder het overgangsrecht vallen. De provincie en de gemeenten moeten voor deze verontreinigingen vanuit hun verantwoordelijkheid voor de KRW resp. de fysieke leefomgeving, een nieuw beleidskader opstellen. Hieronder geven we adviezen hoe de beoordeling – wanneer moet een verontreiniging worden aangepakt en op welk moment - inhoudelijk kan worden ingevuld door de gemeenten en de provincie.

Welke beleidskeuzes adviseren we?

- We adviseren in de beoordeling van grondwaterverontreinigingen beleidsneutraal over te gaan t.a.v. de Wbb. We adviseren dat de partijen hierin onderscheid maken tussen verontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico (naar analogie Wbb: 'ernst-spoed') en overige historische grondwaterverontreinigingen. We adviseren hierin dezelfde normen aan te houden als de huidige interventiewaarden (signaleringsparameters opgenomen in bijlage VC behorende bij artikel 4.12a van het Bkl) plus de aanvullende normen die de provincie voor PFAS heeft vastgesteld.

- We adviseren om de verontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico direct aan te (laten) pakken – te saneren of op een andere afdoende manier beheren.
- We adviseren de overige historische grondwaterverontreinigingen op een natuurlijk moment aan te laten pakken.

Hoe landen de keuzes in de instrumenten?

- Het beoordelingskader voor grondwaterverontreinigingen is al opgenomen in Annex 2 van het Bodem- en Waterprogramma van de provincie Utrecht (bijlage 6). Het beoordelingskader sluit aan op de grondwateronderzoeken als beschreven in paragraaf 2.3.2. Als uit deze onderzoeken blijkt dat er sprake is van een verontreiniging van het grondwater – een concreet vastgestelde overschrijdingen van de signaleringsparameters uit bijlage VC behorende bij artikel 4.12a van het Bkl en de in het BWP aanvullend vastgestelde normen in meer dan >100 m³ verzadigde bodem - moeten de volgende vragen worden doorlopen:
 - *Wanneer is de verontreiniging veroorzaakt?*
Bij een verontreiniging die na 1 januari 1987 is veroorzaakt, of 2007 in geval van PFAS-verontreinigingen geldt de zorgplicht² en de regeling voor toevalsvondsten in geval van onaanvaardbare gezondheidsrisico's (zie hoofdstuk 3 en 4). Als de verontreiniging voor deze data is veroorzaakt, moet de volgende vraag worden beantwoord;
 - *Is de verontreiniging reeds onder de Wbb beschikt?*
Als de verontreiniging reeds onder het regime van de Wbb is beschikt, valt het onder het Overgangsrecht. Dit is zoals er sprake is van spoed, van een lopende sanering of van nazorgmaatregelen die in de laatste beschikking zijn opgenomen. De gemeente kan in haar Omgevingsplan hebben bepaald of saneren op een natuurlijk moment noodzakelijk is. Deze beleidskeuze is verder beschreven in hoofdstuk 2.2
Indien de verontreiniging niet onder de Wbb is beschikt, moet de volgende vraag worden beantwoord:
 - *Is er sprake van 'inbreng', in de zin van een significante verontreiniging in het grondwater?*
Er is sprake van inbreng indien voor ten minste één stof de gemiddelde gemeten concentratie van minimaal 100 m³ poriënverzadigde bodemvolume hoger is dan de waarden als genoemd in het BWP. Hiervoor hanteert de provincie de signaleringsparameters uit bijlage VC behorende bij artikel 4.12a van het Bkl³ (hierna signaleringsparameters) plus de aanvullende PFAS-normen (tot het Rijk met nieuw PFAS-normen komt). Ook in het geval van verontreinigingen met stoffen waarvoor geen interventiewaarde is afgeleid, kan sprake zijn van inbreng. Mocht er een vermoeden zijn dat een niet opgenomen stof toch een negatief effect kan hebben, dan kan de Provincie Utrecht in overleg met het RIVM een norm stellen voor deze stof.
De manier waarop het onderzoek naar een verontreiniging moet worden uitgevoerd staat beschreven in hoofdstuk 2.3.2.
Indien er geen sprake is van inbreng hoeven er geen maatregelen te worden

² Nieuwe verontreinigingen (ontstaan na 1987 of 2006 in geval van PFAS en waar geen aanspreekbare veroorzaker voor aan te wijzen is) vallen onder de zorgplicht. Wat de zorgplicht inhoudt en welke proces daarvoor is geregeld in de wet is te vinden in hoofdstuk 5.

³ De signaleringsparameters uit bijlage VC behorende bij artikel 4.12a van het Bkl zijn gelijk aan de huidige interventiewaarden voor grondwater uit de Wbb.

getroffen. Als er wel sprake is van een inbreng, moet de volgende vraag worden beantwoord;

- *Is er sprake van onaanvaardbare risico's voor verspreiding van de verontreiniging in het grondwater?*

Bij het beoordelen van de verspreidingsrisico's nemen we de criteria uit Circulaire Bodemsanering 2013 over. Als er onaanvaardbare verspreidingsrisico's worden vastgesteld, moeten er maatregelen worden getroffen. Deze maatregelen bestaan eruit dat de verontreiniging in ieder geval in het monitoringsprogramma van de Provincie Utrecht wordt opgenomen. Mogelijk moeten er sanerende maatregelen in de bronzone of de pluim van de verontreiniging worden genomen. Bij mobiele verontreinigingen kan in het algemeen niet worden uitgegaan van wat wordt genoemd 'een generieke saneringsdoelstelling op gevalsniveau'. Gevolg is dat elke situatie een andere voorkeursvariant kunnen leiden, waarbij het belangrijk is om een goed evenwicht te vinden tussen de te realiseren baten van de sanering en de lasten die hieraan verbonden zijn. In het keuzeprocess is de uitgangssituatie van de verontreiniging zeer sterk bepalend voor de uitkomst.

- De provincie verwijst in de Omgevingsverordening een initiatiefnemer naar het beoordelingskader in Annex 2 van het Bodem en Waterprogramma (bijlage 6) bij het bouwen op verontreinigde grond. De procedure van beoordeling, onderzoek en sanering is uitgewerkt in hoofdstuk 2.3.1, 2.3.2 en 2.3.3.

Openstaande acties en vragen

- Geen

2.2 Verdeling bevoegdheden en verantwoordelijkheden

Met het einde van de Wbb en de komst van de Omgevingswet verschuiven de verantwoordelijkheden voor bodem- en grondwaterkwaliteit. Individuele gemeenten zijn verantwoordelijk voor de bodemkwaliteit en de directe en indirecte humane en ecologische risico's die uit (historische) verontreinigingen kunnen volgen. Bodem is het complex van grond en grondwater. Risico's voor de leefomgeving kunnen ook worden veroorzaakt door een verontreiniging in het grondwater; gemeenten hebben dus ook een verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van dat grondwater. De provincie Utrecht blijft verantwoordelijk voor het behalen van de KRW-doelen voor grondwater. De provincie heeft daarom een groot belang bij het op de juiste wijze opruimen van historische verontreinigingen. De provincie Utrecht kan daarom besluiten in een aantal gevallen gebruik te maken van bevoegdheden, zoals het reguleren van de activiteit grondwatersanering.

Uit bovenstaande blijkt dat er overlap is tussen de verantwoordelijkheid en bevoegdheid voor grondwaterkwaliteit tussen de provincie en de gemeenten. Er is daarnaast ook een raakvlak met de verantwoordelijkheden van de waterschappen wanneer de verontreiniging opkwelt in oppervlaktewater. Hieronder adviseren we hoe deze overlap in te vullen.

Welke beleidskeuzes adviseren we?

- We adviseren dat de provincie verantwoordelijkheid neemt voor de aanpak voor verontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico die niet vallen onder het overgangsrecht (zie 2.1). De bevoegdheid voor de activiteiten saneren van de vaste bodem is geregeld in de Omgevingswet. De gemeente kan er bij een verontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico per geval voor kiezen de bevoegdheid voor de verontreiniging per geval over te dragen aan de provincie.
- We adviseren dat de gemeente verantwoordelijkheid neemt voor de invulling van beleid rondom overige historische grondwaterverontreinigingen. We adviseren de gemeenten deze

overige (kleinere) verontreinigingen op een natuurlijk moment te laten aanpakken door initiatiefnemers. We adviseren de provincie hierover geen regels aan de gemeenten voor te schrijven. Zo kunnen de gemeenten hun beleid afstemmen op de lokale behoeften en omstandigheden. Daarnaast is de impact van deze verontreinigingen op het behalen van de KRW-doelstellingen klein. De provincie heeft daarom een beperkter belang bij het afhandelen van deze verontreinigingen.

- We adviseren de provincie om initiatiefnemers te verplichten om bij de activiteit bouwen op verontreinigde grond, onderzoek te doen naar de aanwezigheid van grondwaterverontreinigingen, te beoordelen of deze een tot een vermoeden van onaanvaardbaar verspreidingsrisico leiden en zo nodig van deze verontreinigingen de bronzone te verwijderen bij het uitvoeren van de activiteit. De initiatiefnemer moet hierbij de kosten voor het onderzoek en de sanering van de bronzone dragen. Bronaanpak hoeft niet te worden uitgevoerd als dit niet kosteneffectief en milieu hygiënisch toegevoegde waarde heeft. Hierover dient overleg met de provincie plaats te vinden.
- Wij adviseren dat de provincie gemeenten via de Omgevingsverordening verplicht om haar te informeren wanneer bij de gemeente het vermoeden ontstaat dat er een grondwaterverontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico aanwezig is op een bepaalde locatie.
- Wij adviseren dat als een grondwaterverontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico wordt aangetroffen en er geen natuurlijk moment in zicht is om de verontreiniging op te ruimen (activiteit bouwen op verontreinigde grond), de provincie deze verontreiniging opneemt in haar programma en zorgt dat de verontreinigingen worden aangepakt. Dit onder voorbehoud dat het Rijk voldoende financiële middelen beschikbaar stelt.
- We adviseren de gemeente en de provincie om de waterschappen te informeren wanneer er bij een verontreiniging sprake is van verspreiding naar het oppervlaktewater.

Hoe landen de keuzes in de instrumenten?

- De regels van de provincies aan initiatiefnemers over, van, voor het onderzoeken, melden en saneren van grondwaterverontreinigingen met onaanvaardbare verspreidingsrisico's worden opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening. In bijlage xx staan deze regels opgenomen. Het beoordelingskader of een verontreiniging een onaanvaardbaar verspreidingsrisico heeft, wordt opgenomen in het Provinciaal Bodem en Water Programma (BWP). Het advies over de inhoud van dit beoordelingskader is opgenomen in hoofdstuk 2.1.
- De regels over het aanpakken van overige verontreinigingen op een natuurlijk moment, kunnen worden opgenomen in het Omgevingsplan. Hiervoor stelt deze werkgroep nog een handreiking op.

Openstaande acties en vragen

- Opstellen handreiking saneren op natuurlijk moment in het Omgevingsplan.

2.3 Beoordeling en aanpak van grondwaterverontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico

In dit hoofdstuk adviseren we over de invulling van het proces van onderzoek, beoordeling en aanpak van historische grondwaterverontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico. We adviseren over het proces dat de initiatiefnemer moet doorlopen, welke onderzoeken naar de grondwaterkwaliteit de initiatiefnemer moet uitvoeren en met welk doel en, als een sanering van de verontreiniging noodzakelijk is, hoe de initiatiefnemer deze sanering moet uitvoeren.

2.3.1 *Proces initiatiefnemer*

Hieronder adviseren we welk proces een initiatiefnemer van de activiteit bouwen op verontreinigde grond moet doorlopen om te beoordelen of er op het perceel van de activiteit een grondwaterverontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico aanwezig is en als deze aanwezig is, welke acties de initiatiefnemer moet nemen om de verontreiniging aan te pakken.

Welke beleidskeuzes adviseren we?

- Wij adviseren dat initiatiefnemers van de activiteit bouwen op verontreinigde grond aangesproken worden voor het onderzoeken, beoordelen en aanpakken van grondwaterverontreinigingen met onaanvaardbare verspreidingsrisico's. Hiermee wijken we noodgedwongen af van de Wbb die schuldig eigenaren aanspreekt voor de aanpak van deze verontreinigingen. De Omgevingswet maakt dit niet meer mogelijk. We hebben gekozen voor de activiteit bouwen op verontreinigde grond omdat dit het meest natuurlijke moment is om de onderzoeken, de beoordeling en eventuele sanering van de grondwaterverontreiniging uit te voeren.
- Wij adviseren in het proces van onderzoeken, aanpakken en beoordelen zoveel mogelijk de stappen van de Wbb en de Circulaire te volgen. Afwijkend hiervan adviseren wij de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk te stellen voor de eerste beoordeling of er een vermoeden van een verontreiniging met onaanvaardbaar verspreidingsrisico bestaat. Als dit vermoeden bestaat, moet de initiatiefnemer de provincie en de relevante gemeente informeren. De provincie zal vervolgens het initiatiefnemen voor de afhandeling van de verontreiniging en de gemeente hierbij consulteren.

Hoe landen de keuzes in de instrumenten?

De regels voor het onderzoeken, beoordelen en aanpakken van grondwaterverontreinigingen kunnen landen in de Omgevingsverordening. Wij adviseren regels met de onderstaande strekking op te nemen. Een voorstel voor de letterlijke regels voor in de Omgevingsverordening is opgenomen in bijlage 3.

- Een initiatiefnemer die wil bouwen op verontreinigde grond, moet onderzoeken of er een vermoeden van verontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico aanwezig is op de locatie van de activiteit. Bij de beoordeling moet Annex 2 van het Bodem- en Waterprogramma (en de daarin genoemde circulaire 2013) gevolgd worden (bijlage 6). Voor de regels rondom de onderzoeken zie paragraaf 2.3.2.
- Bij een verontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico waarbij de bronzone op het perceel van de initiatiefnemer ligt, moet de initiatiefnemer de bronzone saneren in zowel de vaste bodem als het grondwater (verzadigde en onverzadigde zone). Een bronaanpak hoeft niet voorgeschreven te worden als dit niet kosteneffectief is en/of milieu hygiënisch toegevoegde waarde heeft. Hierover dient de initiatiefnemer te overleggen met de provincie. Verder moet de initiatiefnemer met de provincie in overleg treden over de aanpak van de pluim. Ook moet het waterschap betrokken worden in het geval de pluim opkwelt in oppervlaktewater.
- We adviseren de gemeenten om de bevoegdheid voor het saneren van de vaste bodem bij deze verontreinigingen per situatie over te dragen aan de provincie. In geval van de huidige bevoegd gezag gemeenten (Amersfoort en Utrecht) adviseren we de gemeenten en de provincie nadere afspraken te maken over de verdeling van bevoegdheden.
- Als uit onderzoek blijkt dat de bronzone van een verontreiniging met onaanvaardbaar verspreidingsrisico (gedeeltelijk) buiten het perceel waar de activiteit plaatsvindt ligt, moet de initiatiefnemer in overleg treden met de provincie over de aanpak van de verontreiniging. De provincie heeft hier de mogelijkheid om via maatwerk een speciale aanpak te vragen of een uitzondering te maken op de saneringsplicht. Hierbij mag het te bouwen bouwwerk een eventuele toekomstige sanering niet belemmeren.

- Als de gemeente bij het beoordelen van activiteiten in de ondergrond vermoed dat er sprake is van een grondwaterverontreiniging met onaanvaardbaar verspreidingsrisico stelt zij de provincie hiervan op de hoogte.

Openstaande acties en vragen

- Procesbeschrijving opstellen vergunningen/meldingstrajecten en wanneer er afstemming moet plaatsvinden tussen de partijen. We adviseren deze actie te laten uitvoeren door de werkgroep taken en rollen. Wij adviseren om in beeld te brengen waar organisaties elkaar tegen kunnen komen. Daar kunnen we dan botsproeven mee doen. Aan de hand van de bevindingen kunnen we dan de werkprocessen uitwerken.

2.3.2 Bodem- en grondwateronderzoeken

Hieronder adviseren we de provincie welke verplichtingen zij een initiatiefnemer kan opleggen m.b.t. het onderwerp historische grondwaterverontreinigingen. We adviseren een initiatiefnemer van de activiteit bouwen van een bodemgevoelige locatie, onderzoek te laten uitvoeren naar de kwaliteit van het grondwater en te laten beoordelen of er een verontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico aanwezig is. De onderzoeken passen in het proces van beoordeling zoals beschreven in de vorige paragraaf (2.3.1). Het doel van deze verplichting is om verontreinigingen met onaanvaardbare verspreidingsrisico's op te sporen en door initiatiefnemers te laten saneren voor zover mogelijk.

Welke beleidskeuzes adviseren we?

- Initiatiefnemers zijn bij de activiteit bouwen op verontreinigde grond, verantwoordelijk voor het onderzoeken van de kwaliteit van het grondwater en de eerste beoordeling of een verontreiniging een onaanvaardbaar verspreidingsrisico kan hebben, zoals gedefinieerd in Annex 2 van het Bodem en Waterprogramma van de provincie Utrecht (bijlage 6). Er worden wel regels gesteld aan hoe de initiatiefnemer het grondwateronderzoek moet inrichten. Dit wordt zo veel mogelijk beleidsneutraal overgenomen vanuit de circulaire bodemsanering 2013.
- Afgegeven beschikkingen en beoordelingen zijn leidend (mits de functie van het perceel niet wordt gewijzigd).
- Bodemonderzoeken van voor 2009 zijn niet meer actueel. Als een onderzoek ouder is dan 2009, moet het onderzoek opnieuw uitgevoerd worden. Bij jongere onderzoeken moet bekeken worden of het onderzoek nog actueel is en men verwacht dat de situatie niet significant veranderd is. Het staat de verschillende overheden vrij om een kortere termijn vast te stellen waarop zij vinden dat het onderzoek nog actueel is.

Hoe landen de keuzes in de instrumenten?

De regels over hoe een grondwateronderzoek moet worden uitgevoerd, landt in de Omgevingsverordening van de provincie Utrecht (zie bijlage x). De onderzoeken worden op de volgende manier gevraagd:

- Als er vermoeden bestaat dat er zogenaamde nieuwe (niet genormeerde) stoffen zijn gebruikt of er zijn recent nog andere (bedrijfs)activiteiten uitgevoerd dient er minimaal een actualisatie volgens, in overeenstemming met NEN 5725 (<https://www.nen.nl/nen-5725-2017-nl-235868>) uitgevoerd te worden
- Voorafgaand aan de activiteit bouwen op verontreinigde grond, wordt er een vooronderzoek grondwater uitgevoerd. Dit vooronderzoek voldoet aan de NEN 5725

- Als uit het vooronderzoek blijkt dat er een verdenking bestaat van een de aanwezigheid van een verontreiniging in de verzadigde zone van de bodem, wordt een verkennend grondwateronderzoek uitgevoerd. Dit voldoet aan de NEN 5740.
- Als het verkennend onderzoek hiertoe aanleiding geeft, wordt een nader grondwateronderzoek uitgevoerd. Dit voldoet aan de NTA 5755
- Als er uit het nader grondwateronderzoek blijkt dat de signaleringsparameters als bedoeld in bijlage VC bij artikel 4.12a van het Besluit kwaliteit leefomgeving overschreden worden, moet de initiatiefnemer de beoordeling als beschreven in paragraaf 2.3.1 doorlopen. Als uit deze beoordeling het vermoeden ontstaat dat het om een verontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico gaat, moet de initiatiefnemer de provincie en de relevante gemeente informeren. Ook het waterschap dient geïnformeerd te worden als er risico op uitstroming naar het oppervlaktewater is.
- Wanneer er uit het nader onderzoek blijkt dat er wel sprake is van een overschrijding van de signaleringsparameters, maar geen sprake is van een vermoeden van een grondwaterverontreiniging met onaanvaardbaar verspreidingsrisico, moet de initiatiefnemer de informatie over de verontreiniging delen met de relevante gemeente en de provincie.

Openstaande acties en vragen

- Geen.

2.3.3 Grondwatersanering

Wanneer uit de onderzoeken en de beoordeling blijkt dat er sprake is van een grondwaterverontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico op het perceel van de activiteit, adviseren wij een initiatiefnemer een sanering van de bronzone te laten uitvoeren. Als de bronzone gedeeltelijk of niet op het perceel van de activiteit plaatsvindt, zal de provincie de aanpak op zich nemen. Hieronder adviseren we over de regels die kunnen gelden voor een grondwatersanering. Hieraan moet eenieder die een grondwatersanering van een verontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico wil uitvoeren, zich aan houden.

Welke beleidskeuzes adviseren we?

- Wij adviseren om de manier waarop een grondwatersanering wordt uitgevoerd zo veel mogelijk beleidsneutraal over te nemen uit de Wbb en de Circulaire Bodemsanering 2013. We adviseren echter wel om dit alleen van toepassing te verklaren op grondwaterverontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico (Annex 2 BWP). Overige grondwatersaneringen kunnen door de gemeente worden gereguleerd in het omgevingsplan. Handvaten hiervoor worden in de handreiking voor gemeenten opgenomen.
- We adviseren de saneringsdoelstellingen uit de Circulaire Bodemsanering 2013 over te nemen.

Hoe landen de keuzes in de instrumenten?

- De manier waarop saneringen van grondwaterverontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico kunnen worden uitgevoerd, wordt opgenomen in de Omgevingsverordening. We adviseren dit als vergunningplicht op te nemen. Een sanering van een grondwaterverontreiniging met onaanvaardbare risico's zal bijna altijd een bijzonder geval zijn. Met maatwerkvoorschriften is er meer flexibiliteit in het sturen van de sanering.

Openstaande acties en vragen

- Opstellen van een handreiking voor gemeenten. Hierin meenemen hoe gemeenten grondwatersaneringen van verontreinigingen zonder onaanvaardbaar verspreidingsrisico kunnen reguleren in het omgevingsplan.

2.4 Activiteit graven

De gemeente is bevoegd gezag voor de activiteit graven, maar heeft weinig beleidsruimte. Wel kan de gemeente voor graven in een bodemvolume met een omvang van 25 m³ of minder in het omgevingsplan op een aantal punten decentrale regels stellen. Zo kan een gemeente voor bepaalde gebieden of locaties, waarvan vaststaat dat de interventiewaarden bodemkwaliteit worden overschreden, een beperkte informatieplicht instellen, zodat ook op kleine graafwerkzaamheden toezicht mogelijk is. Of een gemeente kan in het omgevingsplan regels stellen aan de uitkomende grond en wanneer deze wel en niet mag worden teruggeplaatst. De provincie kan als er sprake is van een provinciaal belang hierover instructieregels aan de gemeente stellen indien zij dat zou willen. Met oog op het verbeteren van de grondwaterkwaliteit, zou de provincie in bepaalde situaties, mogelijk kunnen verplichten dat grond verontreinigd met mobiele stoffen moet worden afgevoerd (dus geen terugplaatsing).

Welke beleidskeuzes adviseren we?

- Wij adviseren de provincie geen instructieregels richting gemeenten op te nemen over de terugplaatsing van verontreinigde grond. We adviseren deze afweging over te laten aan de discretie van de gemeente. Het implementeren van provinciale regelgeving maakt de activiteit onevenredig kostbaar t.o.v. de bijdrage aan het behalen van de KRW-doelen. Daarnaast verwachten we ook dat gemeenten rondom deze activiteit lokaal veel afwegingsruimte willen. Tot slot verwachten we dat gemeenten voldoende invulling kunnen geven aan het beheer van de grondwaterkwaliteit op basis van hun verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Openstaande acties en vragen

- Geen.

3. Toevalsvondsten

Toevalsvondsten is een juridisch complex begrip. Bij de start van de werkgroep beleidskeuzes was er bij de deelnemers geen eenduidig beeld welke reikwijdte dit begrip had en wie welke verantwoordelijkheid heeft.

De conclusie van de werkgroep is dat er in de wetgeving rondom het begrip 'toevalsvondsten' in principe geen overlap in verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen verschillende overheden is. De verantwoordelijkheid en bevoegdheid ligt bij de gemeenten. In principe valt advies over toevalsvondsten dus niet binnen het kader van deze notitie. Het werk wat door de werkgroep is gedaan, kan voor gemeenten echter heel waardevol zijn. We hebben er daarom voor gekozen de bevindingen en een aantal adviezen hoe het begrip te interpreteren, toch op te nemen in deze notitie.

Stappenbeschrijving

De werkgroep heeft de juridische figuur toevalsvondst en zorgplicht in stappenbeschrijvingen (zie bijlage 4 en 5) uitgewerkt. Per stap is bekeken waar er beleidsruimte zit en wie deze kan invullen. Over het algemeen kunnen we concluderen dat er weinig ruimte is voor eigen beleidskeuzes. Daar waar de invulling wel mogelijk is hebben we deze in de aanbeveling verwoord. Ook geven we aan waar afstemming of overleg met partners noodzakelijk of gewenst is. Het schema beoordelingskader

Omgevingswet vervolgacties is de kapstok waaraan deze stappenbeschrijvingen kunnen worden gehangen.

Wat is een toevalsvondst?

In afdeling 19.2a Omgevingswet staat dat een toevalsvondst is een:

“Onverwachte vondst van verontreiniging op of in de bodem met onaanvaardbare risico’s voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan die verontreiniging.”

Wie is bevoegd gezag?

Het college van B&W van de gemeente waar zich de vondst voordoet, is bevoegd gezag. Artikel 19.2 en 19.3 Ow zijn van toepassing (als meerdere bevoegde gezagen zijn betrokken dan geldt een doormeldings- en informatieplicht bevoegd gezag).

Welke beleidsruimte is er?

Toevalsvondsten (ofwel humane spoedlocaties onder de Wbb) zullen naar verwachting weinig voorkomen. In de afgelopen vijf jaar waren dat er in de provincie Utrecht hooguit enkele gevallen. Als zich zo’n geval voordoet kan er wel sprake van ‘hoge’ apparaatskosten doordat eigenaren/erfpachters verplicht moeten worden gesteld om tijdelijke beschermingsmaatregelen te nemen. Daarnaast is het mogelijk dat gemeenten zelf tijdelijke beschermingsmaatregelen kunnen nemen, en de kosten hiervan kunnen verhalen op de eigenaar of erfpachter.

[Welke beleidskeuzes adviseren we?](#)

Hieronder volgen een aantal adviezen voor gemeenten en provincie over de invulling van beleidsruimte.

Gemeenten

- Wij adviseren de gemeenten om de ruime interpretatie van het begrip toevalsvondsten te hanteren totdat er meer duidelijkheid is over de correcte interpretatie. De onduidelijkheid is of toevalsvondsten slechts de nieuw ontdekte vondsten (enge interpretatie) zijn of ook (beschikte) gevallen van bodemverontreiniging bij waarbij bij nader inzien sprake is van humane risico’s (ruime interpretatie) hieronder vallen. Met andere woorden dat in alle situaties waarbij (vermoedelijk) sprake is van onaanvaardbare humane risico’s als toevalsvondst worden beschouwd met uitzondering van situaties die vallen onder overgangsrecht of zijn ontstaan op een datum na inwerkingtreding Ow.
- Wij adviseren om in het omgevingsplan de circulaire bodemsanering 2013 als toetsinstrument aan te duiden. Dit om nadere invulling te kunnen geven aan het begrip “onaanvaardbaar humaan risico’s” en “aanzienlijke bedreiging drinkwatervoorziening”.

[Hoe landen de keuzes in de instrumenten?](#)

- Wij adviseren de stappen als beschreven in de stappenplannen in bijlage 4 waar nodig over te nemen in het Omgevingsplan.

[Openstaande acties en vragen](#)

- Geen.

[4. Nieuwe verontreinigingen - zorgplicht](#)

De zorgplicht in de Omgevingswet vertelt ons hoe we moeten omgaan met het voorkomen, beperken en ongedaan maken van nieuwe verontreinigingen in de bodem. Nieuwe verontreinigingen van de bodem zijn volgens de wet in principe altijd onwenselijk en moeten zo veel mogelijk ongedaan

gemaakt worden. Gemeenten zijn het bevoegd gezag voor het handhaven van de zorgplicht rondom bodemverontreinigingen. Provincies hebben echter vanuit de KRW een groot belang bij het juist afhandelen van deze verontreinigingen omdat deze verontreinigingen tot nieuwe inbreng in het grondwater kunnen leiden. Daarnaast kunnen deze verontreinigingen in sommige gevallen ook uitspoelen naar het oppervlaktewater. Waterschappen hebben dan ook een belang in het proces.

Het wettelijk kader rondom de zorgplicht geeft weinig ruimte voor beleidskeuzes. In dit hoofdstuk geven we daarom geen advies over beleidskeuzes rondom de zorgplicht. Vanwege de overlap in belangen bij nieuwe verontreinigingen is het belangrijk dat de partijen elkaar betrekken in het proces. We adviseren daarom in dit hoofdstuk hoe het proces en de samenwerking rondom nieuwe verontreinigingen ingericht kan worden.

Wat houdt de zorgplicht in?

De algemene zorgplicht (artikel 1.6 Ow) houdt in dat eenieder bij zijn activiteiten voldoende zorg voor de fysieke leefomgeving in acht neemt. Concreter is aangegeven dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat zijn activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor de fysieke leefomgeving, verplicht is maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen (art. 1.7 Ow). Voor zover dat niet mogelijk is, is hij verplicht die gevolgen zo veel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Als ook dat onvoldoende mogelijk is, is hij verplicht de activiteiten achterwege te laten, mits dit in redelijkheid gevraagd kan worden. En activiteiten die aanzienlijke nadelige gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving zijn verboden (art. 1.7a Ow). Hiertoe behoren onder andere activiteiten waarbij direct of indirect stoffen in water, bodem of lucht worden gebracht, waardoor aanzienlijke schade aan de kwaliteit van water, bodem of lucht ontstaat of dreigt te ontstaan (art. 1.3 Ob).

Specifieke zorgplicht

Specifieke zorgplichten borduren voort op de algemene zorgplicht in de wet, maar zijn concreter. Om meer houvast te geven over de inhoud van de zorgplicht zijn daarom naast de algemene zorgplicht specifieke zorgplichten geformuleerd in de besluiten waarvoor algemene rijksregels zijn opgesteld (Bal en Bbl). Daarnaast kunnen decentrale overheden specifieke zorgplichten opnemen in hun verordeningen of omgevingsplannen.

Het Bal kent een specifieke zorgplicht voor milieubelastende activiteiten en lozings-activiteiten (art. 2.11 Bal). Dit is een concrete uitwerking van de algemene zorgplicht. De specifieke zorgplicht is een basisnorm waaraan steeds moet worden voldaan, ook als er meer uitgewerkte regels in het Bal zijn opgenomen. Deze zorgplicht ziet op kwantiteits- en kwaliteitsaspecten van de lozingsactiviteiten voor stoffen, water en warmte. Ook als er algemene regels of een vergunningplicht gelden, geldt de zorgplicht. Naast het Rijk kunnen andere overheden specifieke zorgplichten opnemen in hun verordeningen, omgevingsplannen of Waterschapsverordening.

Maatwerk

Over deze specifieke zorgplicht voor mba's en daarmee samenhangende lozingsactiviteiten kunnen maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden gesteld (art. 2.12 resp. 2.13 van het Bal). Daarbij wordt concreet aangegeven wat op grond van de specifieke zorgplicht nodig is, bijvoorbeeld een technische maatregel om te voldoen aan BBT.

Vooruitlopend op een (definitief) omgevingsplan bevatten de bruidsschatregels een aantal specifieke zorgplichten, waaronder een specifieke zorgplicht voor activiteiten in het (tijdelijke) omgevingsplan. Artikel 22.44 van het Invoeringsbesluit Omgevingswet (Stb. 2020, 400).

Deze specifieke zorgplichtbepaling komt grotendeels overeen met de specifieke zorgplichtbepaling in het Bal. Daarom geldt de specifieke zorgplicht in de bruidsschatregels niet voor een milieubelastende activiteit die is aangewezen in hoofdstuk 3 van het Bal.

Ook hier kunnen maatwerkvoorschriften worden gesteld met het oog op de maatschappelijke doelen bedoeld in artikel 22.42 van het Invoeringsbesluit (veiligheid, gezondheid en milieu).

In het onderstaande advies gaan we verder alleen in op de specifieke zorgplicht uit het Bal.

Wie is bevoegd gezag?

Gemeente (hoofdregel) bevoegd gezag voor de specifieke zorgplicht. En het dagelijks bestuur van een waterschap voor de betreffende lozingsactiviteiten (art. 2.4 Bal).

(Het bevoegd gezag kan zowel het Rijk, een provincie, een waterschap als een gemeente zijn. Onder de Omgevingswet heeft ieder instrument een bevoegd gezag. Het bevoegd gezag dat het instrument inzet, is ook het bevoegd gezag voor vergunningverlening, toezicht en handhaving, meldingen en het toestaan van afwijken van algemene regels.)

Welke beleidsruimte is er?

De werkgroep heeft naar aanleiding van nadere bestudering van de Omgevingswet en het advies van Frank Warendorf (zie bijlage 1 en 2) bekeken waar beleidsruimte voor het bevoegde gezag aanwezig is. Zoals geconcludeerd in dat advies is er weinig beleidsruimte in deze juridische figuur. Naar ons idee gaat de specifieke zorgplicht niet zozeer om beleidsruimte maar om de toepassingsmogelijkheden.

Een specifieke zorgplicht is toegespitst op specifieke handelingen en activiteiten, zoals het regelmatig schoonmaken van een lekbak (good house keeping). De specifieke zorgplicht is ook bedoeld voor onvoorziene situaties waarmee bij het opstellen van de regels geen rekening kon worden gehouden. Ook in die situaties moeten burgers en bedrijven zelf blijven nadenken over de gevolgen van een activiteit voor de fysieke leefomgeving en waar mogelijk daarop inspelen.

Met betrekking tot de beleidsruimte kan vooral gedacht worden aan nieuwe stoffen als PFAS en diffuus lood.

We hebben als werkgroep een stappenbeschrijving (zie bijlage 5) gemaakt en per stap beschreven welke afwegingsruimte er is. Hieruit volgt ons advies dat er vooralsnog geen invulling van beleid noodzakelijk is dat een plaats zou moeten krijgen in de omgevingsverordening van de provincie Utrecht.

Hoe de zorgplicht in elkaar zit is onzes inziens goed beschreven in de Omgevingswet, BAL en de toelichtingen daarop. Onduidelijk is wel wie aan zet is als de veroorzaker niet te vinden is. Bijvoorbeeld bij een drugsafvaldump of een andere onverklaarbare verontreiniging. Hoe wordt er dan met zo'n nieuwe verontreiniging omgegaan en wie gaat de sanering ter hand nemen?

Welke beleidskeuzes adviseren wij?

Vanwege het gebrek aan beleidsruimte adviseren wij geen beleidskeuzes aan de gemeente en de provincie. Wij adviseren de betrokken partijen wel om samenwerkingsafspraken te maken.

Gemeente

- Hoe kan je binnen de regio omgaan ten aanzien van nieuwe stoffen zodat niet iedereen het wiel hoeft uit te vinden. Dit kan resulteren in inhoudelijk en juridisch regels

(maatwerkvoorschriften en/of maatwerkregels) en die opnemen in Omgevingsplan. Uiteraard is het aan iedere gemeente (bevoegd gezag) zelf om hier een eigen interpretatie aan te geven.

Provincie

- Opnemen van eventuele instructieregels ten aanzien van nieuwe stoffen bij bedreiging van de doelstellingen uit de KRW

Openstaande acties en vragen

Hieronder staan een aantal vragen t.a.v. de wetgeving rondom de zorgplicht, met name als er geen veroorzaker aan te wijzen is. We adviseren om heldere afspraken te maken over deze vragen en deze in een stroomschema te vatten:

- Houden we ons aan stand still? Of gaan we als overheden alleen wat doen als er risico's zijn?
- Wie gaat dat betalen?
- Maakt het daarbij verschil of de verontreiniging zich voordoet in de grond of in het grondwater of in beide?
- Maakt het verschil of de stof mobiel is of immobiel?

De RUD Utrecht geeft het hierboven vermelde mee om nader uit te werken. Ten aanzien van de vraag wie de kosten draagt als er geen veroorzaker te vinden om aan te spreken voor de onderzoekskosten/saneringskosten verwijzen wij naar de vastgestelde notitie Bodem en Ondergrond 2022-2030 in het DO en ingebracht in het BOOG. Kern daarvan is als volgt:

Aanpak buitenproportionele opgaven

1. De volgende algemene criteria gelden voor buitenproportionele opgaven, voor zover deze niet al behoren tot categorie 1, spoed:

- a. Noodzaak: door bevoegd gezag kan aangetoond worden dat er onaanvaardbare risico's zijn voor mens, ecologie en/of verspreiding naar grondwater bij huidig gebruik en/of dreigende stagnatie van maatschappelijk noodzakelijke ontwikkelingen én
- b. Door bevoegd gezag kan aangetoond worden dat eerst aangewezen partij (veroorzaker, initiatiefnemer, eigenaar, andere aangewezen partij) niet voldoende financiële middelen heeft om de opgave aan te pakken én
- c. De aanpak vraagt buitenproportionele financiële middelen van bevoegd gezag (kwantificeren) én
- d. De opgave valt niet onder ander budget (zoals limitatieve lijst spoedt, oude afspraken).

2. Er zijn twee categorieën opgaven die aan deze limitatieve criteria kunnen voldoen:

- a. Een lokale verontreinigingssituatie die voldoet aan bovenstaande criteria en nieuw ontdekte historische lokale verontreinigingen die als spoed zijn beschikt na 2020.
- b. Andere bodemopgaven die voldoen aan bovenstaande criteria en gericht aangepakt moeten worden (bijvoorbeeld PFAS en diffuus lood).

3. Periodiek maken partijen bestuurlijke afspraken over voor welke 'overige bodemopgaven' (2b)

de komende periode budget beschikbaar is en welke kaders hiervoor gelden. Hierbij wordt op

basis van urgentie gekeken aan welke opgaven het budget het beste besteed kan worden.

Deze afspraken gaan over:

- Specifieke criteria voor de toekenning van middelen, rekening houdend met de

leerervaringen met de SPUK 2021.

- Beschikbaar budget per opgave.

Bestuurlijke afspraken Bodem en ondergrond 2022 – 2030 Pagina 5 van 14

4. Elke 3 jaar wordt deze aanpak door partijen gemeenschappelijk geëvalueerd. Jaarlijks wordt

aan het BO gerapporteerd en nieuwe inzichten kunnen aanleiding geven tot bijstelling.

5. Voor de eerste periode van 3 jaar, 2022 – 2024, worden de volgende afspraken gemaakt:

a. Er wordt in 2022 gestart met de aanpak van PFAS en diffuus lood. Deze aanpak is gebaseerd op vooraf gemaakte bestuurlijke keuzes. Binnen deze aanpak worden afspraken gemaakt over prioritering van de aan te pakken locaties, zoveel mogelijk op basis van objectieve gegevens over aard en omvang van de problematiek en humane en ecologische risico's.

b. Er wordt binnen het beschikbare budget van € 69,5 mln. een bedrag € 32,5 mln. gereserveerd voor de opgaven die er liggen. Dat zijn

1. Lokale spoedeisende verontreinigingssituaties, bedoeld onder 2a.

2. PFAS en andere niet genormeerde stoffen:

i. Middelen voor de aanpak van concrete locaties die al in beeld zijn, waarbij nadere criteria worden ontwikkeld wanneer tot aanpak wordt overgegaan.

ii. Middelen voor nader onderzoek naar de ernst en omvang van de problematiek en effectieve aanpakken te ontwikkelen.

3. De aanpak van diffuus lood, waarbij criteria worden vastgesteld in welke gevallen tot sanering wordt overgegaan; daarbij wordt de RIVM-richtlijn gevolgd.

c. De verdeling over de drie opgaven wordt uiterlijk begin 2022 bepaald en voorgelegd aan het BO op basis van nadere scherpe beleidskeuzes in relatie tot het beschikbare budget.

6. De beoordeling van aanvragen en advisering over het uitkeren van middelen – op basis van bestuurlijke vastgestelde kaders - wordt belegd bij een organisatie of orgaan, dat voorzien is van de benodigde inhoudelijke expertise.

5. Regio-overstijgende bodemkwaliteitsproblemen – PFAS en diffuus lood

Het normeren van PFAS en diffuus lood in de bodem is nu de bevoegdheid van de provincie en de bevoegd gezag gemeenten. Deze bevoegdheid wordt grotendeels overgedragen aan de gemeenten. De provincie behoudt alleen de bevoegdheid om voor het grondwater aanvullende normen te stellen (niet relevant voor lood omdat deze stof nauwelijks uitspoelt naar het grondwater). Hoewel er straks dus geen formele overlap in bevoegdheden en verantwoordelijkheden is, verwachten we dat de provincies nog wel een rol blijven spelen in regio-overstijgende bodemproblematiek vanuit haar kennis en ervaring met het onderwerp en in een coördinerende rol. Er is daarom voor gekozen om dit onderwerp toch op te nemen in deze adviesnotitie.

Wettelijk kader normering PFAS en diffuus lood

De gemeente heeft in haar Omgevingsplan de bevoegdheid om strengere of minder strenge normen te hanteren dan de normen zoals opgenomen in de wetgeving (gelijk aan de huidige interventiewaarden) voor de activiteit bouwen op verontreinigde grond. Indien er sprake is van een interventiewaarde overschrijding in meer dan 25 m³ bodemvolume, is het bouwen van de eerdergenoemde gebouwen alleen toegelaten als de in het omgevingsplan voorgeschreven sanerende of andere beschermende maatregelen worden getroffen (artikel 5.89k Bkl). Verder kan gedacht worden aan het overnemen van de normen waarvoor de Provincie aanvullend beleid heeft gemaakt. Te weten:

- Normering ten aanzien van PFAS
- Normering ten aanzien van diffuus lood

Door het RIVM worden op dit moment nieuwe normen (INEV's) vastgesteld voor PFAS. Deze zullen worden opgenomen in de Rijksregelgeving en daarmee voor alle gemeenten gaan gelden. Het is nog niet duidelijk of deze normen voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet klaar zijn. De gemeenten kunnen tot die tijd ervoor kiezen om de normen die de provincie nu heeft vastgesteld, over te nemen in het (tijdelijk) Omgevingsplan.

PFAS-normering

De provincie heeft interventiewaarden vastgesteld waarboven in deze systematiek sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging. Deze waarden zijn gebaseerd op de eerdergenoemde INEV's die door het RIVM zijn opgesteld. Voor PFOS is de interventiewaarde in grond 110 µg/kg en voor PFOA 1.100 µg/kg. Voor grondwater wordt een onderscheid gemaakt in grondwaterbeschermings- en waterwingebieden en gebieden daarbuiten. Binnen grondwaterbeschermings- en waterwingebieden is de interventiewaarde voor PFOS 0,2 µg/l en voor PFOA 0,39 µg/l. Buiten grondwaterbeschermings- en waterwingebieden wordt een interventiewaarde van 56 µg/l voor PFOS en 170 µg/l voor PFOA gehanteerd.

Bovengenoemde normen zijn saneringsnormen en dus niet de in het handelingskader van het Rijk genoemde normen voor grondverzet.

Verder is in het handelingskader bepaald dat de datum dat de zorgplicht uit de wetgeving gaat gelden is gesteld op 1 januari 2006. PFAS-verontreinigingen ontstaan na 1 januari 2006 dienen in beginsel volledig verwijderd te worden (er kan dus niet volstaan worden met de standaardaanpak: aanbrengen van een leeflaag)

Diffuus Lood

Op 24 september 2019 hebben gedeputeerde staten van Utrecht het Handelingskader diffuus lood vastgesteld. Hierin is aangegeven hoe de Provincie Utrecht als bevoegd gezag voor de Wet Bodembescherming omgaat met de diffuus lood problematiek. Eén van de zaken die daarin is benoemd dat voor het wegnemen van risico's niet alleen hoeft te worden voldaan aan het afgraven en afvoeren dan wel het aanbrengen van een leeflaag op de verontreiniging maar dat ook kan worden volstaan met bijvoorbeeld het aanbrengen van een grasmat, houtsnippers, hekwerk dan wel andere maatregelen om contact met de loodverontreiniging te voorkomen.

Welke beleidskeuzes adviseren we?

PFAS

- Wij adviseren de gemeenten die geen eigen lokaal beleid hebben, de provinciale normen voor PFAS op te nemen in het (tijdelijk) Omgevingsplan. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om af te wijken van deze normen bijv. als gevolg van voortschrijdend inzicht in de risico's van PFAS.
- Wij adviseren de provincie om de PFAS-normen voor grondwater te continueren door deze op te nemen in het BWP.

Diffuus lood

- We adviseren gemeenten het handelingskader voor diffuus lood over te nemen. We adviseren aan de provincie om hier geen regels over op te leggen aan de gemeenten, maar de keus aan de gemeente te laten.

Hoe landen de keuzes in de instrumenten?

De normen voor diffuus lood en PFAS moeten landen in het Omgevingsplan. Deze normen zijn echter niet opgenomen in de bruidsschat omdat het geen landelijke normen zijn. Dit betekent dat de normen niet automatisch bij inwerkingtreding van de Omgevingswet, in de Omgevingsplannen worden opgenomen. De gemeenten kunnen ervoor kiezen om het Omgevingsplan te wijzigen, maar veel gemeenten kunnen dit niet doen voor inwerkingtreding van de Omgevingswet. We onderzoeken nu of en hoe gemeenten de normen bij inwerkingtreding van de Omgevingswet direct kunnen laten gelden.

De PFAS-norm voor grondwater moet door de provincie worden opgenomen in het BWP om onderdeel te zijn van het beoordelingskader.

Openstaande acties en vragen

- Hoe kunnen we het mogelijk maken dat de PFAS en diffuus loodnormen voor saneren voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden opgenomen in de Omgevingsplannen van de gemeenten die dat willen?

6. Onttrekkingen en lozingen

Onttrekkingen

Waterschappen zijn verantwoordelijk voor het toetsen van wateractiviteiten op de kwaliteit van het grondwater. Onder de Omgevingswet betekent dit dat zij ook verantwoordelijk worden voor het toetsen van het effect van onttrekkingen op de verspreiding van verontreinigingen. Dit geldt voor de onttrekkingen waar de waterschappen het bevoegd voor zijn. De provincie is verantwoordelijk voor de toetsing van onttrekkingen waar zij het bevoegd gezag voor is.

Hiertoe kunnen de provincies en de waterschappen regels opnemen in hun verordeningen.

Binnen deze verplichting hebben de bevoegde gezagen veel ruimte voor eigen invulling. De manier waarop beoordeeld wordt of een grondwateronttrekking een negatief effect heeft op het watersysteem, bijvoorbeeld door het verplaatsen van een verontreiniging en wat er vervolgens moet gebeuren met de onttrekking en/of de verontreiniging, moet door het bevoegd gezag zelf ingevuld worden.

De waterschappen hebben op dit moment niet de kennis, vaardigheden en tools in huis om deze toetsing uit te voeren.

Lozingen

De gemeenten zijn het bevoegd gezag bij lozingen van grondwater op de bodem bij bronneringen, graven in de bodem en saneringen. In de bruidsschat zijn geen emissiegrenswaarden opgenomen voor deze activiteit. De gemeenten zijn echter wel verplicht om toe te zien dat deze activiteiten geen negatief effect op het watersysteem hebben – en daarmee de chemische kwaliteit van het grondwater. De gemeente heeft hier de vrijheid om eigen emissiegrenswaarden te stellen of om andere regels te stellen aan lozingen ter voorkoming van verspreiding van grondwaterverontreiniging bij bronneringen. Ook bij lozingen op het gemeentelijk rioleringsstelsel zijn gemeenten bevoegd gezag. Waterschappen zijn bevoegd gezag voor lozingen op oppervlaktewater.

Welke beleidskeuzes adviseren we?

Onttrekkingen

- Het formuleren van een toetsingskader voor de acceptabele verspreiding van verontreinigingen, blijkt lastiger dan gedacht. Op dit moment kunnen we hierover nog niet

inhoudelijk adviseren. We adviseren dat de werkgroep onttrekkingen zich blijft inzetten om dit toetsingskader op te stellen.

- We adviseren de bodemkwaliteitsinformatie beschikbaar te stellen aan de waterschappen via het BIS
- We adviseren het VTH-proces rondom verspreiding van verontreinigingen bij onttrekkingen te inventariseren en te identificeren waar er bij de partijen gaten in kennis, vaardigheden en tools zitten. Op basis van die inventarisatie kunnen afspraken over de kennisoverdracht, samenwerking en financiering van het proces worden gemaakt. Een optie die we verkennen is om de kennis bij de omgevingsdiensten te laten en gebruik te maken van hun adviesdiensten. Hierbij aangeven dat het ook nog een optie is om de kennis deels bij de omgevingsdiensten te laten.
- We adviseren de Begeleidingsgroep Transitieagenda om een afweging te maken welk traject prioriteit heeft: het inhoudelijke toetsingskader of de procesafspraken.

Lozingen

- Het onderwerp oppervlaktewater en bodem is op dit moment voldoende geregeld en bekend bij waterschappen resp. gemeenten. We adviseren hierover op dit moment geen beleidskeuzes

Hoe landen de keuzes in de instrumenten?

- Op dit moment is nog niet bekend hoe de beleidskeuzes precies landen in de instrumenten. Met oog op de planning van de vaststelling van de provinciale instrumenten verwachten we niet dat er zaken in het BWP of de Omgevingsverordening vastgelegd hoeven te worden.

Openstaande acties en vragen

- Opstellen van een toetsingskader voor onttrekkingen.
- Inventarisatie van het VTH-proces, maken van afspraken over de samenwerking in het VTH-proces, de kennisdeling en de financiering van de taken.
- Afweging prioriteit van de twee bovenstaande acties door de Begeleidingsgroep Transitieagenda – waar moet de werkgroep beleidskeuzes als eerste mee aan de slag gaan?

7. Natuurlijke lozingen op oppervlaktewater

Met natuurlijke lozingen op oppervlaktewater bedoelen wij grondwaterverontreinigingen die door natuurlijke stroming in het oppervlaktewater opkwellen. Deze verontreinigingen kunnen een bedreiging zijn voor de kwaliteitsdoelen van deze wateren. In de huidige wetgeving zijn KRW-oppervlaktewateren opgenomen als kwetsbare objecten en is bij de beoordeling van historische verontreinigingen dus altijd gecheckt of deze een negatieve impact op deze KRW-oppervlaktewateren hebben. Indien dit op een onaanvaardbare manier gebeurt, zijn deze verontreinigingen aangemerkt als spoedverontreinigingen.

Voor overige oppervlaktewateren (niet KRW-oppervlaktewateren) is deze beoordeling echter niet verplicht. Het is dus mogelijk dat er in de provincie Utrecht verontreinigingen opkwellen in overige oppervlaktewateren en hier impact hebben op het behalen van de doelstellingen voor deze wateren. Op dit moment is niet in beeld welke verontreinigingen dit zijn en of en hoe groot het probleem is.

Het zal met name gaan om 'ernstige verontreinigingen (verontreinigingen boven de interventiewaarde). Verontreinigingen onder de interventiewaarde kunnen ook een impact hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater. De werkgroep verwacht dat verontreinigingen onder de interventiewaarde maar heel beperkt invloed hebben op oppervlaktewater.

Uit het beoordelingskader en de procedures die in hoofdstuk 2 worden beschreven, kan niet volgen dat waterschappen juridisch worden aangesproken om een verontreiniging op te ruimen als deze opkwelt in oppervlaktewater. De uitzondering hierop is wanneer het waterschap initiatiefnemer is bij bijv. een bouwproject op verontreinigde grond.

Welke beleidskeuzes adviseren we?

- We adviseren vooralsnog beleidsneutraal over te gaan en KRW-oppervlaktewateren aan te merken als kwetsbare objecten in het beoordelingskader voor historische verontreinigingen.
- We adviseren de provincie om, als uit onderzoek naar een grondwaterverontreiniging blijkt dat deze naar het oppervlaktewater kan verspreiden, het relevante waterschap te betrekken bij het beoordelen en saneren van de verontreiniging.
- We adviseren om eerst de problematiek rondom NLO's in beeld te brengen alvorens hierop maatregelen en beleid te formuleren. We adviseren hierin in ieder geval de volgende vragen mee te nemen:
 - o Op welke locaties zijn deze historische verontreinigingen een probleem?
 - o Wanneer is een verontreiniging een probleem voor oppervlaktewater?
 - o Hoe gaan we om met de samenwerking rondom deze verontreinigingen?
 - o Hoe gaan we om met een eventueel normengat tussen de interventiewaarden en de acceptabele waarden voor oppervlaktewater?
- We adviseren om bij keuze op welke manier het onderzoek uitgevoerd wordt, goed te bekijken of de verwachte baten opwegen tegen de te maken kosten.
- We adviseren de provincie en de waterschappen het project om onderzoek te doen naar de omvang van de problematiek, op te nemen in haar maatregelenprogramma's.

Hoe landen de keuzes in de instrumenten?

- Het project landt in het BWP van de provincie Utrecht. De waterschappen leggen ook vast dat ze met dit project aan de slag gaan.

Openstaande acties en vragen

- Opstellen projectplan inventarisatie problematiek NLO's in de provincie Utrecht. We adviseren dit op te pakken in een projectteam als onderdeel van de uitvoering van het BWP en waterbeheerprogramma van de waterschappen.

8. Samenwerkingsafspraken

Gelijktijdig met de overleggen van de subwerkgroepen die de inhoudelijke onderwerpen van bovenstaande hoofdstukken hebben besproken, is een werkgroep gestart die de samenwerkingsafspraken gaat opstellen. Na de inwerkingtreding van de Omgevingswet moeten we als verschillende overheden bij meerdere besluitvormingsprocessen voor bodem gerelateerde activiteiten met elkaar samenwerken om tot éénduidige en goed onderbouwde besluiten te komen. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de behandeling door een andere overheid als bevoegd gezag moet worden overgenomen. Een goede afstemming tussen de verschillende overheden is dan van belang.

In principe kunnen de samenwerkingsafspraken pas gemaakt worden op het moment dat de keuzes voor het te volgen beleid gemaakt zijn. Omwille van de planning is ervoor gekozen om de werkgroep samenwerkingsafspraken gelijktijdig met de overige werkgroepen te laten lopen. Hierdoor zijn vooruitlopend op de inhoudelijke werkgroepen enkele keuzes gemaakt die wellicht in een later stadium nog aanpassing behoeven. Dat is echter geen bezwaar omdat samenwerkingsafspraken altijd dynamisch zijn en op basis van ervaringen in de praktijk moeten kunnen worden aangepast.

Over enkele onderwerpen, zoals gevallen die onder het overgangsrecht vallen, passieve nazorg, toevalsvondsten, grondwaterverontreinigingen, grondwateronttrekkingen en bodeminformatie, zijn concrete samenwerkingsafspraken gemaakt. Voor andere onderwerpen geldt dat een meer algemene intentie is beschreven, bijvoorbeeld omdat een concrete samenwerkingsafpraak op dit moment (nog) niet mogelijk is.

Alle samenwerkingsafspraken zijn opgenomen in de bijlage 7. Overleg in de werkgroep samenwerkingsafspraken vindt nog plaats, dus het overzicht kan op dit moment niet als een definitieve versie worden beschouwd. In het overzicht is per onderwerp aangegeven wat de gemaakte afspraak is, door welke inhoudelijke werkgroep input is gegeven (of nog moet geven) en voor welke termijn (kort, middel of lang) de gemaakte afspraak geldt.

De samenwerkingsafspraken van bijlage 7 zijn aanvullend ten opzichte van de beleidsadviezen uit de voorgaande hoofdstukken. Daar waar beleidskeuzes vragen om samenwerkingsafspraken worden die na vaststelling van dit document toegevoegd aan het overzicht in bijlage 7.

9. Effecten op de organisaties

Hieronder beschrijven we de effecten van de hiervoor beschreven beleidskeuzes op de verschillende betrokken organisaties. De beleidskeuzes zullen vooral impact hebben op de apparaatskosten van de gemeenten, waterschappen en de provincie. We kunnen de effecten alleen globaal beschrijven. De exacte kosten moeten worden uitgewerkt bij het inventariseren van de VTH-processen. We adviseren deze inventarisatie te laten uitvoeren door de werkgroep taken en rollen.

We verwachten dat de voornaamste kosten die voorkomen uit de beleidskeuzes zullen zitten in het afstemmen over grondwaterverontreinigingen. Deze afstemming moet plaatsvinden wanneer er een beoordeling van een mogelijke verdachte locatie plaatsvindt en wanneer een grondwaterverontreiniging moet worden opgeruimd.

Gemeenten kunnen mogelijk extra kosten krijgen voor de aanpak van historische grondwaterverontreinigingen zonder onaanvaardbaar verspreidingsrisico. Dit is afhankelijk van de manier waarop het beleidskader voor deze verontreinigingen wordt ingevuld in de Omgevingsplannen. In de eerdergenoemde nog op te stellen handreiking aan de gemeenten gaan we hier verder op in.

Daarnaast zullen alle organisaties ook tijd moeten steken in het actueel houden van het Bodeminformatiesysteem (BIS) met informatie over grondwaterverontreinigingen. Het actueel houden van het BIS is onderdeel van de reguliere taakuitoefening die samenhangt met de documentatie van bodeminformatie in de daartoe beschikbare systemen, en in die zin dus niet extra.

De beschreven beleidskeuzes hebben de meeste impact op de provincie die verantwoordelijk wordt voor de afhandeling van verontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico. Daarnaast wordt de provincie ook verantwoordelijk voor de aanpak van grondwaterverontreinigingen met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico daar waar geen initiatiefnemer aan te spreken is.

Risico's voortkomend uit de Omgevingswet

Gedurende het proces van de werkgroepen is gebleken dat de grootste impact voortkomt uit de Omgevingswet. Er zijn met name zorgen over de risico's rondom nieuwe grote verontreinigingen. Het risico hier zit zowel in de apparaatskosten – het kost veel tijd om voor deze verontreinigingen een aanpak vast te stellen – als in het bekostigen van de aanpak als er geen veroorzaker aan te spreken is.

Daarnaast moeten de waterschappen en de gemeenten nieuwe kennis en vaardigheden ontwikkelen en de benodigde tools aanschaffen en implementeren om hun nieuwe taken goed te kunnen invullen. Dit brengt ook extra kosten met zich mee. In hoeverre de waterschappen de kennis zelf in huis moeten hebben, hangt af van de keuze of ze het zelf doen of uitbesteden aan een omgevingsdienst.

De provincie heeft zichzelf garant gesteld voor de apparaatskosten, met uitzondering van Amersfoort en Utrecht, die hiermee samenhangen in 2022 zodat gemeenten en waterschappen niet voor een onverwachte financieringsopgave komen te staan. Landelijk liggen er nu concept afspraken dat provincie Utrecht en de gemeente Amersfoort en Utrecht tot en met de periode 2028 de landelijk beschikbaar gestelde apparaatskosten (algemene uitkering) aan de omgevingsdiensten garanderen zodat een goede dienstverlening mogelijk blijft. Gemeente, waterschappen, omgevingsdiensten en provincie moeten afspraken maken hoe we de kwaliteit van de dienstverlening in de toekomst gaan waarborgen.

10. Vervolg

Deze notitie wordt opgeleverd aan de Begeleidingsgroep Transitie-agenda met een aantal bespreekpunten, waaronder het inbrengen van de adviezen in de aangewezen overlegstructuren. Het wel of niet overnemen van de adviezen laten we over aan de betreffende organisaties.

In de notitie zijn ook nog enkele openstaande acties en vragen genoteerd die nog niet zijn toegewezen aan een andere werkgroep:

- Opstellen handreiking grondwatersanering op een natuurlijk moment in Omgevingsplan voor de gemeenten.
- Opstellen van een gezamenlijk toetsingskader verspreiding van verontreinigingen bij onttrekkingen. Het inventariseren van het VTH-proces, samenwerkingsafspraken maken en de kennisdeling.
- Hoe kunnen we het mogelijk maken dat de PFAS en diffuus loodnormen voor saneren voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden opgenomen in de Omgevingsplannen van de gemeenten die dat willen?
- Vragen rondom zorgplichtgevallen zonder aanspreekbare veroorzaker

Na vaststelling van deze notitie door de Begeleidingsgroep Transitieagenda wordt in de werkgroep beleidskeuzes besproken of deze vragen in de werkgroep verder worden uitgewerkt of dat hiervoor een ander gremium wordt gezocht. De uitwerking van de acties en vragen zullen wel weer terug worden gekoppeld aan de begeleidingsgroep.

Bijlage 1: achtergrond wettelijk kader en beleidsruimte

1. Bouwen op verontreinigde grond

Het bouwen van een gebouw op verontreinigde grond is onder de Omgevingswet in de meeste gevallen gewoon mogelijk. In de Omgevingswet is geregeld dat alleen in bepaalde gevallen voorafgaand aan het bouwen een sanering moet plaatsvinden. Het gaat dan om het bouwen van gebouwen die de bodem raken en waarin personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zijn (bodemgevoelige gebouwen). Sanering is alleen noodzakelijk als de in het omgevingsplan opgenomen waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem voor het bouwen van een bodemgevoelig gebouw worden overschreden. Ook geldt dit voor de tuin of aangrenzend terrein van woonwagens en woonschepen (deze categorie zal ik verder niet bespreken).

Een uitzondering geldt voor een bijbehorend bouwwerk als bedoeld in bijlage I bij het Besluit bouwwerken leefomgeving van ten hoogste 50 m² (artikel 5.89g Besluit kwaliteit leefomgeving, hierna: Bkl). Voorafgaand aan het bouwen van deze bouwwerken hoeft geen onderzoek plaats te vinden. Dit is bepaald omdat deze bouwwerken nu ook meestal vergunningvrij zijn. De gemeente mag in de huidige bouwverordening alleen voorschriften stellen over het tegengaan van bouwen op verontreinigde grond voor het bouwen waarvoor een omgevingsvergunning is vereist en voor de vergunningvrije bouwwerken die naar aard en omvang gelijk zijn aan een vergunningplichtig bouwwerk (artikel 8 Woningwet). Deze laatste categorie komt in de Omgevingswet niet terug. Onder een bijbehorend bouwwerk wordt verstaan een uitbreiding van een hoofdgebouw of functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd gebouw, of ander bouwwerk, met een dak. Deze bijbehorende bouwwerken mogen dus op vervuilde grond worden gebouwd. De gemeente hoeft voor deze bouwwerken geen bodemonderzoek te eisen als indieningsvereiste van een melding of aanvraag omgevingsvergunning, maar het mag wel. Hier heeft de gemeente dus beleidsvrijheid.

Een omgevingsplan moet voor de locaties die zijn aangewezen voor het bouwen van een gebouw dat de bodem zal raken en waarin personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zullen zijn, waarden bevatten voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem voor de in bijlage XIIIa van het Bkl aangewezen stoffen die de gezondheid bedreigen, uitgedrukt in milligram per kilo droge stof (artikel 5.89i Bkl). Bijlage XIIIa is uitsluitend een stoffenlijst, er zijn geen interventiewaarden vermeld.

Een omgevingsplan kan per gebied of per gebruiksfunctie verschillende interventiewaarden bevatten. Dit staat in het tweede lid van artikel 5.89i Bkl. Bij het vaststellen van deze waarden moet rekening worden gehouden met de interventiewaarden bodemkwaliteit, bedoeld in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving (hierna: Bal). Dit staat in het eerste lid van artikel 5.89j Bkl.

De formulering 'rekening houden met' betekent dat het bestuursorgaan beoordelingsvrijheid heeft; als het bestuursorgaan daar goede redenen voor heeft, is afwijken (mits gemotiveerd) toegestaan. De motivering moet worden vermeld bij de bekendmaking van het besluit (artikel 3:47, eerste lid, Awb).

In het tweede lid van artikel 5.89j Bkl staat dat een omgevingsplan hogere waarden kan bevatten dan de waarden, bedoeld in bijlage IIA bij het Bal. Een hogere waarde dan de interventiewaarde is een berekende concentratie die overeenkomt met: a. het levenslang gemiddelde blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico humaan, bedoeld in bijlage Vb bij dit besluit, uitgedrukt in microgram per kilogram lichaamsgewicht per dag; en b. het blootstellingsniveau van de concentraties in lucht of onaanvaardbare hinder door geuroverlast, bedoeld in bijlage XIIIb bij dit besluit, uitgedrukt in

microgram stof per kubieke meter. Met deze instructieregel waarborgt het Rijk dat de waarden in het omgevingsplan niet zo hoog worden vastgesteld dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan.

Een omgevingsplan moet bepalen dat bij overschrijding van de in het omgevingsplan vastgestelde interventiewaarden het bouwen van de eerdergenoemde gebouwen alleen is toegelaten als de in het omgevingsplan voorgeschreven sanerende of andere beschermende maatregelen worden getroffen (artikel 5.89k Bkl). De gemeente heeft de keuze om het bouwen van de bedoelde gebouwen op verontreinigde grond vergunningplichtig te maken of alleen meldingplichtig. Als een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd, moet het omgevingsplan bepalen dat deze alleen wordt verleend als aannemelijk is dat de in het omgevingsplan voorgeschreven sanerende of andere beschermende maatregelen worden getroffen.

Dit staat in artikel 5.89ka Bkl. Hierin zijn ook de indieningsvereisten genoemd die in het omgevingsplan moeten worden opgenomen. Als de gemeente de bouwactiviteit 'bodemgevoelig gebouw' alleen meldingsplichtig wil maken, moet in het omgevingsplan worden opgenomen dat het verboden is te bouwen zonder de activiteit vier weken van tevoren te melden met de vereiste gegevens. Dit staat in artikel 5.89l. Als het gaat om een locatie die in het omgevingsplan is aangewezen als een locatie waar een overschrijding van een interventiewaarde redelijkerwijs is uit te sluiten, gelden de indieningsvereisten van de artikelen 5.89ka en 5.89l niet.

Ten slotte moet een omgevingsplan bepalen dat bij overschrijding van een interventiewaarde een bodemgevoelig gebouw alleen in gebruik wordt genomen nadat het college van burgemeester en wethouders is geïnformeerd over de wijze waarop de sanerende of andere beschermende maatregelen, bedoeld in artikel 5.89k, zijn getroffen. Dit staat in artikel 5.89m Bkl.

Aangezien niet alle gemeenten direct na inwerkingtreding van de Omgevingswet een eigen omgevingsplan zullen hebben, zijn in de bruidsschat voor het omgevingsplan regels opgenomen waarmee wordt bereikt dat in het zogenaamde 'omgevingsplan van rechtswege' toch regels over bouwen op verontreinigde grond staan. Deze regels komen overeen met de regels hierover in het Bkl. In het omgevingsplan komt, ten gevolge van artikel 22.30 bruidsschat, te staan dat sprake is van overschrijding van de toelaatbare kwaliteit als voor ten minste één stof de gemiddelde gemeten concentratie in meer dan 25 m³ bodemvolume hoger is dan de interventiewaarde bodemkwaliteit. Voor asbest geldt de zinsnede "in meer dan 25 m³ bodemvolume " niet. Er is niet per gebied of per gebruiksfunctie voorzien in verschillende waarden voor de toelaatbare kwaliteit. Dat kan de gemeente later zelf bepalen als zij een omgevingsplan vaststelt. Artikel 22.35 bevat de aanvraagvereisten.

Bodemonderzoek

Informatie over de huidige bodemkwaliteit is noodzakelijk voorafgaand aan het verrichten van enkele milieubelastende activiteiten en voor het realiseren van een bodemgevoelig gebouw. Zo kent het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) regels voor graven in bodem onder of gelijk aan de interventiewaarde bodemkwaliteit en regels voor graven in bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. De melding, die voorafgaat aan de activiteit graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit met volume grondverzet groter dan 25 m³, moet informatie bevatten over de bodemkwaliteit zodat duidelijk is welke regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing zijn.

Om de milieu hygiënische kwaliteit van de bodem te bepalen kan het verrichten van een bodemonderzoek noodzakelijk zijn. Bij het stellen van regels voor bodemonderzoek zijn ook de

onderzoekslasten beperkt: onderzoek is alleen nodig als er aanleiding is om te veronderstellen dat er verontreiniging zal worden aangetroffen en voor zover deze verontreiniging nog niet eerder onderzocht of bekend is. Er zijn verschillende soorten onderzoek, waarbij een volgend onderzoek alleen nodig is als de noodzaak daartoe blijkt uit het eerder verrichte onderzoek.

Daarnaast is het mogelijk om minder uitvoerig onderzoek te doen bij reguliere en veel voorkomende activiteiten met een beperkt effect op de fysieke leefomgeving. Zo wordt bij graven in de bodem met een omvang van kleiner dan 25 m³ in het Aanvullingsbesluit Bodem geen onderzoeksverplichting ingesteld. Om de onderzoekslasten verder terug te dringen worden gemeenten gestimuleerd om bestaande bodeminformatie uit bijvoorbeeld de landelijke inventarisatie en al verrichte bodemonderzoeken digitaal beschikbaar te stellen. Dit zodat een initiatiefnemer eenvoudig een vooronderzoek kan verrichten en kan vaststellen of nader bodemonderzoek noodzakelijk is. Een gemeente kan overwegen om waar mogelijk gebieden aan te wijzen in het omgevingsplan waar bij activiteiten geen bodemonderzoek noodzakelijk is.

Het milieu hygiënisch bodemonderzoek in Nederland is in normen en protocollen uitgewerkt met als doel om een uniform, controleerbaar en onderling vergelijkbaar systeem te krijgen, zodat onderzoeken die door verschillende bedrijven worden uitgevoerd uniform en goed vergelijkbaar zijn en bovendien voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen.

Verplicht bodemonderzoek is aan de orde bij het bouwen op een bodemgevoelige locatie en bij de milieubelastende activiteiten graven in bodem, saneren van de bodem en in sommige situaties bij het toepassen van grond en baggerspecie. Deze verplichting wordt geregeld in dit Aanvullingsbesluit. Een verplicht onderzoek kan ook voortvloeien uit regels die zijn opgenomen in het omgevingsplan.

Er zijn verschillende soorten onderzoek:

- vooronderzoek bodem (NEN 5725),
- verkennend bodemonderzoek (NEN 5740) en verkennend bodemonderzoek asbest (NEN 5707)
- nader bodemonderzoek (NTA 5755) en nader onderzoek asbest (NEN 5707)

Vooronderzoek bodem

Het vooronderzoek bodem heeft als doel informatie te verzamelen om vast te stellen of de locatie verdacht is op het voorkomen van een verontreiniging en daarmee op de noodzaak om een verkennend bodemonderzoek of verkennend bodemonderzoek asbest uit te voeren. Onderdeel van het vooronderzoek is het raadplegen van het bodeminformatiesysteem van de gemeente. Dit bodeminformatiesysteem geeft voor elk gebied aan wat de gemiddelde kwaliteit is en of er mogelijk kwaliteitsveranderingen zijn, bijvoorbeeld door een in het verleden aangebrachte (stedelijke) ophooglaag. Daarnaast zijn bekende verontreinigingen (of het vermoeden daarvan), door specifieke plaatsgebonden activiteiten uit het verleden veroorzaakt (zogenaamde puntbronnen), apart op de kaart aangegeven. De kaart bevat ook gegevens over bodemsaneringen die eerder zijn uitgevoerd en waarbij mogelijk een restverontreiniging is achtergebleven of waar een afdeklaag is aangebracht.

Als sprake is van een verdachte locatie die niet eerder is onderzocht, dient het vooronderzoek ook ter invulling van het veld- en laboratoriumonderzoek en draagt het vooronderzoek bij aan de verklaring van de resultaten van het uit te voeren verkennend of nader bodemonderzoek. In verband met een eventuele aanwezigheid van asbest in de bodem moet het vooronderzoek ook betrekking

hebben op het al dan niet asbestverdacht zijn van de locatie. Het vooronderzoek kan er eveneens op gericht zijn om te toetsen of een in het verleden verricht vooronderzoek en/of bodemonderzoek nog voldoende actueel en representatief is. Het vooronderzoek dient uitgevoerd te worden volgens de NEN 5725.

Alleen als er indicaties zijn voor puntbronnen (ruimtelijk goed af te bakenen bronnen van verontreiniging) of er ruimtelijke kwaliteitsverschillen binnen het geplande grondwerk te verwachten zijn is een verkennend bodemonderzoek nodig. Dit benadrukt het belang van het gemeentelijk bodeminformatiesysteem. Het is aan de gemeente om in het bodeminformatiesysteem vast te stellen of er indicaties zijn voor ruimtelijke variaties in bodemkwaliteit en of het verrichten van een bodemonderzoek noodzakelijk is. Als bekend is dat een gebied diffuus verontreinigd is (bijvoorbeeld als gevolg van het gebruik van historisch ophoogmateriaal) en de kwaliteit daarvan is voldoende in kaart gebracht (op een bodemkwaliteitskaart), dan kan worden afgezien van bodemonderzoek.

Het verrichten van vooronderzoek is niet alleen van belang voor de graafwerkzaamheden zelf, maar ook voor de afzet van de grond in de keten. Het vooronderzoek is onderdeel van een milieu hygiënische verklaring die nodig is om de grond elders toe te passen en noodzakelijk voor de acceptatie van de grond bij een grondbank.

Verkennd bodemonderzoek (asbest)

Het verkennend bodemonderzoek heeft als doel om vast te stellen of op een locatie bodemverontreiniging aanwezig is, dan wel de milieu hygiënische kwaliteit van de bodem of van een daaruit te verwijderen hoeveelheid grond vast te stellen, zodat bij het graven en ook het afvoeren onderscheid gemaakt kan worden tussen partijen grond met verschillende milieu hygiënische kwaliteit. Bovendien wordt met het onderzoek bepaald of de interventiewaarde bodemkwaliteit wordt overschreden, zodat kan worden bepaald of bij het graven in de bodem sprake is van de activiteit graven in een bodem met kwaliteit kleiner of groter dan de interventiewaarde bodemkwaliteit. Het onderzoek moet worden uitgevoerd volgens NEN 5740 en als sprake is van een verdenking op asbest volgens NEN 5707. In de meeste situaties kan volstaan worden met het verrichten van een verkennend bodemonderzoek en is nader bodemonderzoek niet noodzakelijk.

Nader bodemonderzoek (asbest)

Wanneer uit de resultaten van een verkennend onderzoek volgt dat een nader onderzoek noodzakelijk is, wordt dit nader bodemonderzoek uitgevoerd volgens NTA 5755. Een nader onderzoek kan bijvoorbeeld noodzakelijk zijn om een correcte partij-indeling te maken of bij de activiteit saneren van de bodem met de standaardaanpak verwijderen om de verontreiniging af te perken. Voor de invulling van de onderzoeksinspanning van het vervolgonderzoek bestaat een grote bandbreedte, die voor een belangrijk deel afhangt van de aanleiding en doelstelling van het onderzoek en de eventuele «gevoeligheid» van het gebruik en de bestemming van de locatie. Het principe van de NTA 5755 is dat eerst het onderzoeksdoel wordt vastgesteld en dat vervolgens door een zogenaamd conceptueel model een onderzoeksstrategie wordt ontwikkeld. Als sprake is van een verontreiniging met asbest wordt het nader onderzoek uitgevoerd volgens NEN 5707.

Houdbaarheidstermijn onderzoek

Er zijn in het Aanvullingsbesluit geen specifieke termijnen opgenomen voor de geldigheid van een onderzoek. De beoordeling of een eerder uitgevoerd onderzoek nog voldoende actueel en representatief is, is altijd maatwerk en onderdeel van het vooronderzoek.

Bij de uitvoering van het milieu hygiënisch bodemonderzoek wordt het veldwerk net als de maaiveld inspectie bij asbest in bodemonderzoek uitgevoerd door organisaties en personen die erkend zijn volgens het Besluit bodemkwaliteit voor de BRL 2000 of AS2000 inclusief onderliggende protocollen. Ook de laboratoria die de chemische analyses van grond of grondwatermonsters verrichten moeten erkend zijn volgens AS3000 en onderliggende protocollen. Hierdoor is sprake van kwaliteitsborging bij de uitvoering van deze werkzaamheden en wordt eveneens geborgd dat de uitvoering van het veldwerk en chemische analyses op een uniforme manier plaatsvindt.

Opdrachtgevers mogen voor de uitvoering van het bodemonderzoek alleen gebruik maken van erkende bodemintermediairs als de resultaten van het bodemonderzoek gebruikt worden in het kader van overheidsbesluitvorming en/of overlegd moeten worden in het kader van een meldings- of informatieplicht (aanleveren gegevens en bescheiden).

2. Graven in verontreinigde grond

Onder de Omgevingswet is het graven in de bodem met een kwaliteit boven of onder de interventiewaarde een milieubelastende activiteit als het bodemvolume waarin wordt gegraven meer is dan 25 m³ (artikel 3.48 d en f Bal). Het gaat om de omvang van het totale grondverzet. De hoeveelheid 25 m³ is ongeveer gelijk aan de hoeveelheid die in een vrachtwagen of grote container past. Onder graven wordt onder meer ook verstaan het terugplaatsen van grond na tijdelijk uitnemen. De gemeente is bevoegd gezag en heeft op dit punt geen beleidsruimte. Wel kan de gemeente voor graven in een bodemvolume met een omvang van 25 m³ of minder in het omgevingsplan decentrale regels stellen. Zo kan een gemeente voor bepaalde gebieden of locaties, waarvan vaststaat dat de interventiewaarden bodemkwaliteit worden overschreden, een beperkte informatieplicht instellen, zodat ook op kleine graafwerkzaamheden toezicht mogelijk is. Of een gemeente kan in het omgevingsplan regels stellen aan de uitkomende grond, zodat deze wordt afgevoerd naar een erkende grondbank of verwerker.

Aangezien niet alle gemeenten direct een eigen omgevingsplan zullen hebben, is in de bruidsschat voor het omgevingsplan al een informatieplicht opgenomen voor het geval dat het bodemvolume dat ontgraven wordt 25 m³ is of minder dan 25 m³. Een week voor het begin van de activiteit moeten gegevens worden verstrekt (artikel 22.128 bruidsschat). Dit is van toepassing op locaties waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking is verleend als bedoeld in artikel 29 in samenhang met artikel 37, eerste lid, van de Wet bodembescherming waarin is vastgesteld dat bij het huidige dan wel voorgenomen gebruik van de bodem of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging geen sprake is van zodanige risico's voor mens, plant of dier dat spoedige sanering noodzakelijk is. Maar ook op locaties of gebieden waar de bodem diffuus is verontreinigd tot boven de interventiewaarde zoals dat blijkt uit:

1. een bodemkwaliteitskaart als bedoeld in het tijdelijke deel van het omgevingsplan, bedoeld in artikel 22.1, onder b, van de Omgevingswet;
2. of een bodemkwaliteitskaart vastgesteld op grond van artikel 25c, derde lid van het Besluit bodemkwaliteit.

Als een locatie met een historische, niet-diffuse verontreiniging niet is beschikt, is artikel 22.128 bruidsschat niet van toepassing. Het artikel is ook niet van toepassing als het bevoegd gezag Wbb in een brief van vóór 1 januari 1995 heeft geoordeeld dat sprake is van een geval van ernstige verontreiniging waarvan de sanering niet urgent is. Het artikel noemt immers uitdrukkelijk als

voorwaarde dat een beschikking is verleend als bedoeld in artikel 29 in samenhang met artikel 37, eerste lid, Wbb.

3. Saneren van een geval ernst/niet-spoed (beschikt en niet beschikt)

Het saneren van de bodem is, als het oogmerk ook daadwerkelijk is om de bodem te saneren, een milieubelastende activiteit (artikel 3.48h Bal). Dit artikel gaat uitsluitend om de sanering van de vaste bodem, een grondwatersanering valt er niet onder. Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48h Bal, dus het saneren van de vaste bodem, moet worden voldaan aan de regels over het saneren van de bodem, bedoeld in paragraaf 4.121 van het Bal. In artikel 4.1236 Bal staat dat het is verboden de bodem te saneren zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden bij de gemeente. Bij de melding moeten de bodemonderzoeken worden gevoegd met vermelding van de saneringsaanpak. Er zijn er twee saneringsaanpakken mogelijk of een combinatie van beide: afdekken of verwijderen. Onder het huidige recht is het opvullen van een gesaneerde locatie met grond van een geschikte kwaliteitsklasse een onderdeel van bodemsanering. Onder de Omgevingswet is sprake van twee milieubelastende activiteiten: de activiteit saneren met de standaardaanpak verwijderen door ontgraven en de activiteit het toepassen van grond.

Een grondwatersanering is niet geregeld in de Omgevingswet. In de nota van toelichting van het Aanvullingsbesluit bodem staat dat de aanleiding voor een dergelijke sanering in de regel wordt bepaald door de Europese doelstellingen en verplichtingen waarvoor de provincies verantwoordelijkheid dragen. Volgens, in overeenstemming met de uitgangspunten van de Omgevingswet zullen provincies - gezien hun verantwoordelijkheid - beleid ontwikkelen voor het beheer van historische grondwaterverontreinigingen met passende maatregelen en eventueel regels in de omgevingsverordening stellen. Daarnaast kan een gemeente ook vanuit haar verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving een grondwatersanering verplichten.

De gemeente kan dit doen door regels op te nemen in het omgevingsplan die een bronaanpak verplichten bij de ontwikkeling van een gebied. In het omgevingsplan kunnen de regels voor saneren van de bodem van het Bal van toepassing worden verklaard, als deze geschikt worden geacht voor een bronaanpak al dan niet in combinatie met maatwerkregels en/of maatwerkvoorschriften. Dit staat in de nota van toelichting, p. 158.

Met name bij grondwaterverontreiniging met een bronzone in de vaste bodem en een pluim in het grondwater zijn zowel de gemeente als de provincie in beeld. Er zal hierover dus ook afstemming tussen decentrale overheden moeten plaatsvinden.

Met de bruidsschat wordt een algemene regel aan het omgevingsplan toegevoegd, die volgens de nota van toelichting de voorwaarden en saneringsverplichtingen zoals vastgelegd in beschikkingen ernst, niet spoed laat doorwerken totdat de gemeente deze regels heeft vervangen naar lokale regels.

Deze algemene regel staat in artikel 22.132 van de bruidsschat, welk artikel het opschrift "Bodem: mitigerende maatregelen" heeft. De regel luidt als volgt:

"Degene die een activiteit als bedoeld in artikel 22.131, verricht, neemt in het belang van bescherming van de bodem maatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden verlangd om verdere verontreiniging van de bodem te voorkomen of te beperken of, als dat redelijkerwijs mogelijk is in samenhang met de activiteit die wordt verricht, ongedaan te maken."

Met een activiteit als bedoeld in artikel 22.131 wordt bedoeld een activiteit op een locatie met historische bodemverontreiniging zonder onaanvaardbaar risico. Dit moet dan wel bij beschikking zijn vastgesteld. Deze locaties vallen niet onder het overgangsrecht en de beschikkingen ernst-niet spoed hebben voor deze locaties onder de Omgevingswet dus geen rechtskracht meer, alleen nog maar informatiewaarde. Wel is er overgangsrecht voor de maatregelen en gebruiksbeperkingen die op grond van artikel 37, vierde lid, van de Wet bodembescherming bij de beschikking zijn opgelegd (artikel 3.2 Aanvullingswet bodem). En daarnaast gelden natuurlijk de regels in de bruidsschat voor bouwen op verontreinigde bodem.

De regel van artikel 22.132 van de bruidsschat voor degene die een activiteit op een niet-spoed locatie verricht is inderdaad nogal algemeen gesteld en luidt dus zoals hierboven geciteerd. Volgens de nota van toelichting moet in dit artikel onder verontreiniging van de bodem ook worden verstaan de verontreiniging van het grondwater. Kennelijk is het dus de bedoeling dat, als wordt gesaneerd volgens de standaardaanpak verwijdering, ook verontreinigd grondwater zoveel mogelijk wordt gesaneerd. Voor zover dat redelijkerwijze kan worden verlangd en mogelijk is in samenhang met de activiteit, dus niet het grondwater in een dieper gelegen watervoerend pakket of de pluim van een grondwaterverontreiniging.

Van belang is om op te merken dat de gemeente beleidsruimte heeft. Het artikel regelt volgens de nota van toelichting een basisregime in het omgevingsplan voor de beschikte niet-spoed locaties. Een gemeente kan het regime dat geldt op deze locaties verder aanvullen of toespitsen op de individuele locatie door middel van een maatwerkvoorschrift. Ook is het mogelijk om op die manier de individuele locatie te koppelen aan de algemene regel in het omgevingsplan, wat het voor de huidige eigenaar beter inzichtelijk maakt. Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn maatwerkvoorschriften namelijk niet zichtbaar in het DSO met de zogenoemde 'klik op de kaart'. Het inzien van de (voormalige) registratie van de beschikking in het Kadaster blijft ook nodig om het volledige beeld te hebben (zie p. 91 van de nota van toelichting).

Een voorbeeld van een maatwerkvoorschrift bij de activiteit graven of saneren is het nemen van maatregelen ter voorkoming van ongewenste verspreiding van een eventueel aanwezige grondwaterverontreiniging, bijvoorbeeld bij een drijfslag.

4. Toevalsvondsten

In de bijlage bij artikel 1.1 Omgevingswet is een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem als volgt gedefinieerd: onverwachte vondst van verontreiniging op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan die verontreiniging. Bevoegd gezag is het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de vondst zich voordoet. Wel geldt er een afstemmingsplicht met andere betrokken bevoegde bestuursorganen, bijvoorbeeld als de toevalsvondst wordt ontdekt bij een complex bedrijf waar de provincie bevoegd gezag is of het raakt aan belangen van een andere partij, zoals grondwaterkwaliteit.

Als er een redelijk vermoeden bestaat van een toevalsvondst én onderzoek moet worden gedaan naar de risico's voor de gezondheid, kan de gemeente de eigenaar of erfpachter verplichten aanvullende informatie te verstrekken over de verontreiniging. Als sprake is van onaanvaardbare gezondheidsrisico's moet de gemeente de eigenaar of erfpachter verplichten tot het onmiddellijk treffen van de tijdelijke beschermingsmaatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd. De gemeente kan aanwijzingen geven over het treffen van maatregelen. Als de eigenaar of erfpachter niet of niet tijdig de vereiste tijdelijke beschermingsmaatregelen treft, kan de gemeente die maatregelen treffen. Zie artikel 19.9c Omgevingswet. De beoordeling van de aanwezigheid van

onaanvaardbare gezondheidsrisico's in het geval van een toevalsvondst kan (maar moet niet) worden uitgevoerd met de risicotoolbox bodem.

Er is ook sprake van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid bij 'aanzienlijke bedreiging' van de kwaliteit van drinkwatervoorraden wanneer aangetroffen verontreiniging het grondwater kan bereiken.

Bij een toevalsvondst worden in principe alleen beheermaatregelen genomen waarmee directe contactmogelijkheden worden voorkomen, maar een sanering kan niet altijd worden uitgesloten (zie nota van toelichting Aanvullingsbesluit bodem, p. 196).

Als de gemeente tijdelijke beschermingsmaatregelen treft of laat treffen door derden, kan het de kosten van die maatregelen verhalen op de eigenaar of erfpachter onverminderd artikel 13.3a Omgevingswet. Dit laatste betekent dat ook kostenverhaal mogelijk is op degene door wiens onrechtmatige daad de verontreiniging is veroorzaakt of op degene die anders op grond van burgerlijk recht buiten overeenkomst aansprakelijk is voor de gevolgen daarvan of als sprake is van ongerechtvaardigde verrijking.

De gemeente heeft weinig beleidsruimte. De wet bepaalt wat een toevalsvondst is. De gemeente moet de eigenaar of erfpachter verplichten tot het treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen. Wel kan de gemeente zelf de afweging maken om al dan niet aanwijzingen te geven. Ook kan de gemeente zelf beslissen of het zin heeft om kosten te verhalen als zij zelf tijdelijke maatregelen moet treffen.

Op grond van artikel 5.89n Bkl moet een omgevingsplan bepalen dat tijdelijke beschermingsmaatregelen in verband met een toevalsvondst in stand worden gehouden, worden onderhouden of worden vervangen, waarbij moet worden aangegeven op welke wijze en binnen welke termijn.

Omdat niet elke gemeente direct een omgevingsplan zal hebben, is in de bruidsschat voor het omgevingsplan opgenomen dat de eigenaar, erfpachter of gebruiker van een locatie de noodzakelijke maatregelen treft gericht op het voor onbepaalde tijd in stand houden en onderhouden of vervangen van de getroffen tijdelijke beschermingsmaatregelen (artikel 22.126 bruidsschat).

5. Zorgplicht

Volgens de nota van toelichting van het Aanvullingsbesluit bodem is de zorgplicht voor de bodem opgenomen in artikel 2.11 Bal en bestaat er geen wezenlijk verschil met artikel 13 Wbb. Echter, de zorgplicht van artikel 2.11 Bal geldt wat de bodem betreft alleen voor degene die een milieubelastende activiteit verricht. Er zijn veel activiteiten die daar niet onder vallen. Ik noem als voorbeelden het dumpen van drugsafval, andere illegale stort van afvalstoffen, het lekken van brandstof uit de tank van een auto en het niet opruimen van asbestdeeltjes na een brand.

Het opruimen van asbestdeeltjes valt waarschijnlijk onder de specifieke zorgplicht van artikel 22.20 van de bruidsschat (Specifieke zorgplicht staat en gebruik open erven en terreinen).

Artikel 2.11 Bal verschilt in nog meer opzichten van artikel 13 Wbb. Het artikel bepaalt dat het veroorzaken van *significante* milieuverontreiniging bij het verrichten van een milieubelastende activiteit in strijd is met de zorgplicht. Verder kan uit artikel 2.11 Bal worden opgemaakt dat, als bij het verrichten van een milieubelastende activiteit enige bodemverontreiniging niet kan worden voorkomen, degene die de activiteit verricht er in ieder geval voor moet zorgen dat het herstel van de bodem redelijkerwijs mogelijk blijft (artikel 2.11, tweede lid, onder i Bal). Dit is dus aanzienlijk soepeler dan artikel 13 Wbb, dat ervan uitgaat dat elke bodemverontreiniging zoveel mogelijk

ongedaan wordt gemaakt. Volgens de toelichting is bedoeld dat op locaties met een bekende bodemverontreiniging, die is ontstaan in of na 1987, geen permanente bebouwing mag worden gebouwd die het onmogelijk maakt om een bodemverontreiniging op te ruimen. Als die bebouwing noodzakelijk wordt, zal de bodemverontreiniging alsnog eerst zoveel mogelijk ongedaan moeten worden gemaakt (p. 144 nota van toelichting Aanvullingsbesluit bodem). De tekst van het tweede lid is echter niet tot deze situatie beperkt. Het lijkt er dan ook op dat artikel 2.11 Bal niet de plicht bevat om elke bodemverontreiniging direct op te ruimen.

De gemeente kan in het omgevingsplan een maatwerkregel stellen over artikel 2.11 Bal. Dit is bepaald in artikel 2.12, eerste lid, Bal. Er zijn geen voorbeelden gegeven, maar voorstelbaar is dat de gemeente een maatwerkregel stelt over de mate waarin moet worden gesaneerd als door een milieubelastende activiteit significante bodemverontreiniging is veroorzaakt. Dit ter invulling van wat nu in artikel 2.11 Bal staat, te weten dat de gevolgen 'zoveel mogelijk' ongedaan moeten worden gemaakt. Zie hierover ook p. 146 nota van toelichting Aanvullingsbesluit bodem.

Ook kunnen gemeenten in het omgevingsplan een specifieke zorgplicht opnemen voor activiteiten die niet onder het Bal zijn gereguleerd. Deze specifieke zorgplicht kan dan zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk handhaafbaar zijn (p. 126 nota van toelichting Aanvullingsbesluit bodem).

Zolang geen specifieke zorgplicht in het omgevingsplan is opgenomen moet voor activiteiten die niet onder artikel 2.11 Bal vallen worden teruggegrepen op de zorgplichten van de Omgevingswet.

Artikel 1.7 Omgevingswet bepaalt dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat zijn activiteit nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving kan hebben, (onder meer) verplicht is om die gevolgen zoveel mogelijk ongedaan te maken. Overtreding van deze zorgplicht is niet strafrechtelijk handhaafbaar, maar wel bestuursrechtelijk.

Artikel 1.7a Omgevingswet bepaalt dat het verboden is een activiteit te verrichten of na te laten als door het verrichten of nalaten daarvan *aanzienlijke* nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving ontstaan of dreigen te ontstaan. Dit verbod wordt verder begrensd door artikel 1.3 Omgevingsbesluit. Met betrekking tot bodemverontreiniging is hierin bepaald dat het verbod alleen geldt voor het direct of indirect in de bodem brengen van stoffen waardoor *aanzienlijke schade* aan de bodemkwaliteit ontstaat of dreigt te ontstaan. Overtreding van dit verbod is wel strafrechtelijk handhaafbaar.

Te verwachten valt dat gemeenten een handhavingsactie eerder zullen baseren op artikel 1.7 Omgevingswet dan op artikel 1.7a om discussie over wat aanzienlijke schade is te vermijden. Met de toevoeging van artikel 1.7a en de term *aanzienlijke schade* is eigenlijk ook alleen maar bedoeld om te regelen dat een overtreding van de zorgplicht waarbij aanzienlijke schade aan de bodem wordt veroorzaakt, ook voor een strafrechtelijke sanctie in aanmerking komt. Voor bestuursrechtelijk handhaven op grond van artikel 1.7 Omgevingswet maakt het niet uit of de schade al dan niet aanzienlijk is.

Het IPO heeft bij het Rijk zorgen geuit over het bevoegd gezag bij lopende zorgplichtgevallen. Ook zijn door de uitvoeringspraktijk opmerkingen gemaakt over de mogelijkheid tot handhaving van voor inwerkingtreding van de Omgevingswet gepleegde, maar pas na dat tijdstip ontdekte overtredingen van de zorgplicht van de Wbb. In de Aanvullingswet bodem is voor deze situaties een aanvullende overgangsrechtelijke bepaling (artikel 3.2a, via de Aanvullingswet geluid, *Stb.* 2020, 83) opgenomen.

“Artikel 3.2a (bestuursrechtelijke handhaving overtreding zorgplicht artikel 13 Wet bodembescherming)

De artikelen 13, 27 en 95 van de Wet bodembescherming zoals die luiden voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijven van toepassing op voor dat tijdstip veroorzaakte verontreiniging of aantasting als bedoeld in artikel 13 van de Wet bodembescherming ook indien die na dat tijdstip wordt ontdekt.”

Zowel gemeente als provincie blijven dus bevoegd gezag voor deze zorgplichtgevallen.

6. Onttrekken en lozen

Op grond van de Wbb wordt getoetst of bij een grondwateronttrekking die een verontreiniging verplaatst dan wel vermindert, het belang van de bodem wordt geschaad. Een dergelijke beoordeling vindt onder de Omgevingswet voor vergunningplichtige grondwateronttrekkingen (op grond van de artikelen 16.3 en 16.4 Bal) die onder het bevoegd gezag van de provincies vallen plaats op grond van de artikelen 8.83 en 8.84 van het Bkl. Het gaat dan om onttrekkingen voor industriële doeleinden van meer dan 150.000 m³ per jaar of voor de openbare drinkwatervoorziening. Het is verboden deze onttrekkingen te verrichten zonder omgevingsvergunning. Een vergunning mag alleen worden verleend als deze verenigbaar is met de doelen ten aanzien van het beschermen en behouden van de kwaliteit van het watersysteem, het vervullen van maatschappelijke functies door het watersysteem, zoals drinkwater, maar ook de in het regionale waterprogramma opgenomen maatregelen. Dat betekent dus ook dat een indirect effect als gevolg van het verplaatsen of verspreiden van een verontreinigingspluim meegenomen moet worden.

Voor aanvragen om een omgevingsvergunning voor een wateronttrekkingsactiviteit, kent het Bkl daarnaast nog een specifieke beoordelingsregel in artikel 8.89: de omgevingsvergunning wordt alleen verleend als de activiteit verenigbaar is met de dragende functie van het watersysteem. Hiermee is bedoeld de steun die de bodem voor bouwwerken biedt. Het bieden van een dragende functie aan bouwwerken is een functie van de bodem en daarmee ook van het grondwater. Het bevoegd gezag moet ook hiermee rekening houden bij de beoordeling van een aanvraag.

Voor grondwateronttrekkingen die niet door het Rijk vergunningplichtig zijn gesteld, kunnen waterschappen in de Waterschapsverordening regels stellen ter voorkoming van (verspreiding van) verontreiniging van het grondwater. Dergelijke regels kunnen betrekking hebben op de beoordeling van het effect, al dan niet cumulatief, op een verontreinigingspluim die verplaatst of verspreid wordt. Bij vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen is het hoe dan ook van belang rekening te houden met de gevolgen hiervan voor in de bodem aanwezige verontreinigingen. Waar potentieel nadelige gevolgen optreden zullen in de regel mitigerende maatregelen worden voorgeschreven. Of er nadelige gevolgen voor het milieu of voor de functie en het gebruik van grondwater ontstaan en welke maatregelen daarbij horen, moet volgen uit een afwegingsystematiek die nog ontwikkeld gaat worden. Decentrale overheden kunnen hiervoor, maar zijn niet verplicht, gebruikmaken van de door het RIVM te ontwikkelen Risicotoolbox grondwater (zie nota van toelichting Aanvullingsbesluit bodem, p. 160).

Grondwater bij ontwatering is de algemene term voor grondwater dat vrijkomt bij bijvoorbeeld bronneringen. Dit kunnen kleinschalige activiteiten betreffen die bijvoorbeeld na een paar uur zijn afgerond, maar ook grootschalige projecten (vooral in de bouw) die jaren kunnen duren en waar zeer

grote hoeveelheden grondwater worden weggepompt. Op grond van artikel 22.140 bruidsschat voor het omgevingsplan mag grondwater dat vrijkomt bij bronneringen worden geloosd op of in de bodem, tenzij het - kort gezegd - afkomstig is van een bodem- of grondwatersanering. Wel moet het college van burgemeester en wethouders ten minste vier weken van tevoren worden geïnformeerd over aard en omvang van de lozing, tenzij het lozen niet langer dan 48 uur duurt of plaatsvindt bij wonen. Als het lozen langer duurt dan 48 uur, maar niet langer dan 8 weken, mag dit vijf werkdagen van tevoren. In de nota van toelichting staat dat ook de concentraties van stoffen die in het te lozen grondwater worden verwacht, moeten worden opgegeven. De bruidsschat bevat echter geen emissiegrenswaarden voor lozen op of in de bodem van grondwater dat vrijkomt bij ontwatering. Wel zijn er emissiegrenswaarden gegeven voor de situatie dat het op het riool wordt geloosd of op of in de bodem als het afkomstig is van een bodem- of grondwatersanering (artikel 22.139 Aanvullingsbesluit bodem).

Uit het bovenstaande blijkt dat de bruidsschat voor het omgevingsplan niet voorziet in de situatie dat bij een bronnering een toevalsvondst wordt aangetroffen als gevolg waarvan grondwater vrijkomt dat ernstig is verontreinigd. Ook is niet voorzien in de situatie dat door de bronnering een geval van ernstige grondwaterverontreiniging wordt aangetrokken. Gemeenten doen er naar mijn mening goed aan de bruidsschatregels met het oog hierop aan te passen en te voorzien in een regeling in het omgevingsplan om te voorkomen dat dit gebeurt en dat ernstig verontreinigd grondwater zonder meer op of in de bodem wordt geloosd.

Gemeenten moeten in hun omgevingsplan rekening houden met de gevolgen van bepaalde activiteiten voor historische grondwaterverontreinigingen. Dit zou volgen uit artikel 5.37 Bkl. Dit is een instructieregel die bepaalt dat gemeenten in een omgevingsplan rekening houden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. De gevolgen voor historische grondwaterverontreinigingen vallen volgens de nota van toelichting van het Aanvullingsbesluit bodem (p. 140) hier ook onder. Gemeenten kunnen dus, naar mag worden aangenomen, in het omgevingsplan regels stellen ter voorkoming van verspreiding van grondwaterverontreiniging bij bronneringen.

De bruidsschat voor de Waterschapsverordening bevat ook enkele bepalingen met betrekking tot onttrekkingen. Deze zijn te vinden in afdeling 3.1 van hoofdstuk 3: onttrekken van grondwater en infiltreren van water. Deze afdeling bestaat uit de volgende artikelen.

- *Artikel 3.1: Gegevens en bescheiden vergunningvrije wateronttrekkingsactiviteiten.*
Als voor het onttrekken van grondwater op grond van de Waterschapsverordening geen omgevingsvergunning is vereist, moeten hierover wel gegevens en bescheiden worden verstrekt. Dit was voorheen geregeld in het voormalige artikel 6.11 van het Waterbesluit.
- *Artikel 3.2: Aanvraagvereisten omgevingsvergunning wateronttrekkingsactiviteiten.*
- *Artikel 3.3: Beoordelingsregel omgevingsvergunning wateronttrekkingsactiviteit.*
- *Artikel 3.4: Voorschriften omgevingsvergunning infiltratie van water.*
- *Artikel 3.5: Meetverplichting onttrekken van grondwater en infiltratie van water.*

In dit artikel zijn de meetverplichtingen van het voormalige artikel 6.11 van het Waterbesluit en het voormalige artikel 6.5 van de Waterregeling voortgezet. De meetverplichting geldt voor zowel vergunningplichtige als vergunningvrije gevallen.

Bijlage 2: samenvatting wettelijk kader en beleidsruimte

Bouwen op verontreinigde grond

Regelgeving Sanering noodzakelijk als de waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem voor het bouwen van een bodemgevoelig gebouw worden overschreden	Beleidsruimte gemeente - Interventiewaarden per functie - Regels bijbehorend bouwwerk	Beleidsruimte provincie N.v.t.	Samenwerking/afstemming - Locaties overgangsrecht - Toevalsvondst (ev.) - Grondwatersanering (ev.)
--	---	--	---

Graven in sterk verontreinigde grond

Regelgeving Graven in bodem boven de interventiewaarde is een milieubelastende activiteit bij een totaal grondverzet van $> 25 \text{ m}^3$	Beleidsruimte gemeente - Informatieplicht bij graven $< 25 \text{ m}^3$ - Verwerkingsmogelijkheden vrijkomende grond	Beleidsruimte provincie N.v.t.	Samenwerking/afstemming - Locaties overgangsrecht - Toevalsvondst (ev.)
---	--	--	---

Saneren vaste bodem

Regelgeving Het saneren van de vaste bodem is een milieubelastende activiteit. Er zijn er twee saneringsaanpakken mogelijk of een combinatie van beide: afdekken of verwijderen. Het toepassen van grond als aanvulgrond is een separate milieubelastende activiteit.	Beleidsruimte gemeente - Interventiewaarde per functie - Maatwerkvoorschriften bijvoorbeeld het nemen van maatregelen ter voorkoming van ongewenste verspreiding van een eventueel aanwezige grondwaterverontreiniging	Beleidsruimte provincie Het verbieden van de afdekvariant bij mobiele situaties in grondwaterbeschermingsgebieden	Samenwerking/afstemming - Locaties overgangsrecht - Toevalsvondst (ev.) - Grondwatersanering (ev.)
---	--	---	---

Onttrekken van grondwater (Lozingen worden later toegevoegd aan dit schema)

Regelgeving Een vergunning voor een grondwateronttrekking mag alleen worden verleend indien verenigbaar met het beschermen en behouden van de kwaliteit van het watersysteem, het vervullen van maatschappelijke functies door het watersysteem, zoals drinkwater, maar ook met de in het regionale waterprogramma opgenomen maatregelen. Een indirect effect als gevolg van het verplaatsen of verspreiden van een verontreiniging moet hierin worden meegenomen. Als het ongewenst is dat verontreinigingen worden aangetrokken dan moet dat blijken uit decentrale regels en verwerkt worden tot een toetsingskader. Die toets vindt dan plaats bij de vergunningverlening/melding van de activiteit bronnering. In de meeste gevallen is het waterschap hiervoor bevoegd gezag. Dat toetsingskader (beoordelingsregels en invulling van de beoordelingsregels d.m.v. beleidsregels) moet dus wel plaatsvinden. Waterschappen moeten daartoe in beginsel zelf een beoordelingskader te ontwikkelen.	Beleidsruimte gemeente N.v.t. maar: Gemeenten moeten rekening houden met de gevolgen van bepaalde activiteiten voor historische grondwater-verontreinigingen.	Beleidsruimte provincie Regels en maatregelen in Regionaal Bodem en Waterprogramma (BWP) Beleidsruimte waterschap Regels voor grondwateronttrekkingen die niet vergunningplichtig zijn, opnemen in de Waterschapsverordening Dergelijke regels kunnen betrekking hebben op de beoordeling van het effect (al dan niet cumulatief) op een verontreinigingspluim die verplaatst of verspreid wordt. Bij afwezigheid van regels in verordening gelden de bruidsschatregels.	Samenwerking/afstemming Informatie over verontreinigingspluimen is opgeslagen in (lokale) bodeminformatiesystemen. Overheden zullen hierover met elkaar afspraken moeten maken.
---	---	---	--

Saneren van grondwater

Regelgeving Een grondwatersanering is niet geregeld in de Omgevingswet. Indien gewenst kan de Circulaire bodemsanering voor grondwater worden vertaald naar de instrumenten van de Ow. Welk Ow instrument je gebruikt is afhankelijk van de inhoud en beoogde doorwerking. Denk bijvoorbeeld aan regels voor burgers en bedrijven en/of toetsingskaders voor gemeente/waterschap en provincie.	Beleidsruimte gemeente ▪ Bronaanpak ▪ Maatwerkregels/-voorschriften ▪ Monitoring	Beleidsruimte provincie ▪ KRW-beleid beheer grondwaterverontreinigingen met maatregelen en regels ▪ Instructieregel kwaliteitsverbetering/bronaanpak Beleidsruimte waterschap ▪ Kwaliteitsverbetering	Samenwerking/afstemming ▪ Grondwatersanering ▪ Locaties overgangsrecht (ev.) ▪ Toevalsvondst (ev.)
--	---	---	---

Toevalsvondsten

Regelgeving Als sprake is van onaanvaardbare gezondheidsrisico's moet het bevoegd gezag (gemeente) de eigenaar/erfpachter verplichten tot het onmiddellijk treffen van de tijdelijke beschermingsmaatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd. Het bevoegd gezag kan aanwijzingen geven over het treffen van maatregelen. Als de eigenaar/erfpachter niet de vereiste tijdelijke beschermingsmaatregelen treft, kan het bevoegd gezag die maatregelen treffen.	Beleidsruimte gemeente ▪ Afweging om al dan niet aanwijzingen te geven ▪ Afweging kostenverhaal als de gemeente zelf tijdelijke maatregelen moet treffen ▪ Aangeven dat tijdelijke beschermingsmaatregelen in stand worden gehouden, worden onderhouden of worden vervangen, waarbij moet worden aangegeven op welke wijze en binnen welke termijn.	Beleidsruimte provincie N.v.t.	Samenwerking/afstemming ▪ Toevalsvondst
---	--	--	--

Zorgplicht

Regelgeving De zorgplicht geldt wat de bodem betreft alleen voor degene die een milieubelastende activiteit verricht. Er zijn veel activiteiten die daar niet onder vallen. Als bij het verrichten van een milieubelastende activiteit enige bodemverontreiniging niet kan worden voorkomen, moet degene die de activiteit verricht er in ieder geval voor zorgen dat het herstel van de bodem redelijkerwijs mogelijk blijft	Beleidsruimte gemeente - Maatwerkregel over de mate waarin moet worden gesaneerd als door een milieubelastende activiteit significante bodemverontreiniging is veroorzaakt - Specifieke zorgplicht voor activiteiten die niet onder het Bal zijn gereguleerd	Beleidsruimte provincie N.v.t maar: Afhankelijk van tijdstip van veroorzaking kan de zorgplicht ook onder art. 13 Wbb vallen. In dat geval kan ook de provincie bevoegd gezag zijn	Samenwerking/afstemming Bij zorgplicht art. 13 Wbb
---	--	---	--

Gebiedsaanpak

Regelgeving Een of meerdere bestuursorganen kunnen maatregelen voor een gebiedsgerichte aanpak vaststellen in een onverplicht programma. Door privaatrechtelijke afspraken kan een bestuursorgaan met burgers of bedrijven hiervoor afspraken maken.	Beleidsruimte gemeente Volledig zelf te bepalen	Beleidsruimte provincie Volledig zelf te bepalen en: De Wbb blijft van toepassing op een voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet goedgekeurd plan. Een dergelijk plan geldt met ingang van de dag nadat vier jaar zijn verstreken sinds de datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet als een onverplicht programma.	Samenwerking/afstemming Bij een gebiedsgerichte aanpak met meerdere bestuursorganen
--	---	--	---

Nazorglocaties

Regelgeving Beperkingen in het gebruik na afloop van een uitgevoerde sanering worden opgenomen in het omgevingsplan. Zo wordt geborgd dat de aangebrachte afdeklaag in stand wordt gehouden en waar nodig hersteld en/of vervangen wordt.	Beleidsruimte gemeente Geen.	Beleidsruimte provincie N.v.t. maar: Volgens het overgangsrecht blijft de Wbb van toepassing op maatregelen of beperkingen die in een evaluatieverslag of in nazorgplan zijn opgenomen	Samenwerking/afstemming Nazorglocaties die onder het overgangsrecht vallen
---	--	---	---

Natuurlijke verspreiding verontreiniging oppervlaktewater

Regelgeving Of natuurlijke verspreiding van verontreiniging richting het oppervlaktewater mogelijk is onder de Ow hangt af van de regels die door de waterkwaliteitsbeheerder aan dat specifieke oppervlaktewater worden gesteld en de toestand van het oppervlaktewater. In algemene zin gelden Europese doelen vanuit de KRW die verwerkt worden in het regionaal waterprogramma en het waterbeheerprogramma.	Beleidsruimte gemeente N.v.t.	Beleidsruimte provincie - KRW-beleid kwaliteitsbeheer oppervlaktewater met maatregelen en regels Beleidsruimte waterschap - KRW-beleid kwaliteitsbeheer oppervlaktewater met maatregelen en regels	Samenwerking/afstemming Afspraken bodeminformatie
---	---	---	---

Bijlage 3: Voorstel regels grondwaterverontreiniging in Omgevingsverordening PU

Datum: 16-11-2021

3.2.2 (paragraaf) Instructieregels grondwaterbeschermingszone

[Artikel 3.8 Instructieregel toepassen verwijderingsvariant in waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden](#)

[Verwijderd]

3.3.1 (paragraaf) Algemene bepaling grondwaterverontreiniging

[Artikel 3.65 Oogmerk grondwaterverontreiniging](#)

De regels in deze afdeling zijn gesteld met het oog op het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en het beschermen van de kwaliteit van de bodem.

3.3.2 (paragraaf) Instructieregels grondwaterverontreiniging

[Artikel 3.66 Instructieregel programma gebiedsgerichte aanpak grondwaterverontreiniging](#)

1. Een programma gebiedsgerichte aanpak grondwaterverontreiniging is gericht op:
 - a. het zoveel mogelijk voorkomen van de risico's van verspreiding van verontreiniging buiten het aangewezen gebied;
 - b. het zoveel mogelijk verminderen van de vracht van de verontreiniging; en
 - c. de bescherming van bestaande en beoogde functies van, in en op de bodem binnen het aangewezen gebied.
2. Het programma wordt vastgesteld door gedeputeerde staten.
3. Het programma bevat in ieder geval de volgende gegevens:
 - a. de doelstellingen van de gebiedsgerichte aanpak binnen het beheergebied en de maatregelen die ter verwezenlijking hiervan worden genomen;
 - b. de termijn waarbinnen deze doelstellingen zullen worden verwezenlijkt;
 - c. een beschrijving van de verrichte onderzoeken;
 - d. de wijze waarop het plan past binnen het omgevingsplan, het regionale waterprogramma en het waterbeheerprogramma;
 - e. een begroting van de kosten van de sanering en een overzicht van de daarvoor beschikbare middelen;
 - f. de wijze waarop belemmeringen voor een doelmatige gebiedsgerichte aanpak zullen worden weggenomen; en
 - g. de verontreinigingen in het grondwater binnen het aangewezen gebied.
4. In het programma wordt rekening gehouden met de gevolgen van de gebiedsgerichte aanpak voor locaties die daarvan geen onderdeel uitmaken, en worden zo nodig voorzieningen opgenomen om voor die locaties optredende gevolgen te monitoren en maatregelen om dan in te grijpen.
5. Het programma kan betrekking hebben op gevallen van ernstige verontreiniging waarop op grond van artikel 3.1 van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van die wet, van toepassing is.

3.3.3 (paragraaf) Grondwatersanering

[Artikel 3.67 Toepassingsbereik grondwatersanering](#)

Deze paragraaf is van toepassing op het saneren van verontreinigd grondwater met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico, als bedoeld in Annex 2 van het Water en Bodemprogramma voor zover dit niet valt onder de activiteit bedoeld in artikel 4.1241 en 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

[Artikel 3.68 Omgevingsvergunning grondwatersanering](#)

Het is verboden zonder omgevingsvergunning verontreinigd grondwater met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico te saneren.

[Artikel 3.68a Beoordelingsregel omgevingsvergunning grondwatersanering](#)

Een aanvraag om een omgevingsvergunning voor het saneren van verontreinigd grondwater wordt alleen verleend als:

- a. het risico van verspreiding van verontreinigende stoffen zoveel mogelijk wordt beperkt; en
- b. nazorgmaatregelen en gebruiksbepalingen zoveel mogelijk beperkt kunnen blijven.

De aanvraag wordt getoetst aan de saneringsdoelstellingen uit hoofdstuk 4 van de Circulaire bodemsanering 2013.

Artikel 3.69 Specifieke aanvraagvereisten omgevingsvergunning grondwatersanering

In aanvulling op de aanvraagvereisten in de wet worden bij een aanvraag om een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 3.68 tenminste de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:

- a. een vooronderzoek bodemonderzoek bedoeld in artikel 5.7a van het Besluit activiteiten leefomgeving;
- b. een verkennend bodemonderzoek bedoeld in artikel 5.7b van het Besluit activiteiten leefomgeving;
- c. een nader bodemonderzoek bedoeld in artikel 5.7d van het Besluit activiteiten leefomgeving;
- d. een beschrijving van de te treffen saneringsmaatregelen en een motivering van de keuze voor deze maatregelen;
- e. een beschrijving van de effecten die met de maatregelen worden beoogd, waaronder een aanduiding van de terugsaneerwaarde;
- f. een beschrijving van een andere methode om de beoogde effecten te bereiken, voor het geval de maatregelen niet tot die effecten zouden leiden; en
- g. een beschrijving van de nazorgmaatregelen die naar verwachting moeten worden getroffen.

Artikel 3.70 Specifieke gegevens en bescheiden start en locatie grondwatersanering

1. Ten minste twee weken voor het begin van de activiteit worden aan gedeputeerde staten gegevens en bescheiden verstrekt over:

- a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht; en
 - b. de verwachte datum van het begin van de activiteit.
2. Gewijzigde gegevens worden onverwijld aan gedeputeerde staten verstrekt na het wijzigen van:
- a. de begrenzing of de verwachte datum van het begin van de activiteit;
 - b. naam of het adres van de sanering.

Artikel 3.70a Specifieke gegevens en bescheiden uitvoerder en milieukundige begeleider grondwatersanering

1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit worden aan gedeputeerde staten gegevens en bescheiden verstrekt over uitvoerder en milieukundige beheerder.
2. De gegevens en bescheiden met betrekking tot de uitvoerder en milieukundige begeleider bevatten tenminste:
 - a. de naam en het adres van degene die de werkzaamheden gaat verrichten; en
 - b. de naam en het adres van de natuurlijke persoon en de onderneming die de milieukundige begeleiding gaan verrichten.

Artikel 3.71 Specifieke eis uitvoering van de activiteit grondwatersanering

1. De activiteit wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor [BRL SIKB 7000](#) en begeleid door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor [BRL SIKB 6000](#).
2. De activiteit wordt verricht overeenkomstig de beschrijving van de te treffen saneringsmaatregelen, bedoeld in artikel 2.66, tweede lid, onder d.
3. Als blijkt dat de maatregelen niet tot de beoogde effecten zullen leiden, wordt de activiteit verricht overeenkomstig de andere methode om de beoogde effecten te bereiken, bedoeld in artikel 2.66, tweede lid, onder f.

Artikel 3.71a Specifieke eis evaluatieverslag grondwatersanering

1. Binnen vier weken na afronding van de activiteit wordt een evaluatieverslag opgesteld volgens [BRL SIKB 6000](#) en aan gedeputeerde staten verstrekt.
2. Het evaluatieverslag bevat in ieder geval:
 - i. een beschrijving van het resultaat van de milieukundige begeleiding bestaande uit processturing met daarbij in ieder geval een opsomming van bijzondere omstandigheden die zich tijdens de activiteit hebben voorgedaan;
 - ii. een beschrijving van de resultaten van de milieukundige begeleiding, indien van toepassing, bestaande uit verificatie van het eindresultaat van de activiteit;
 - iii. als na de activiteit nog verontreiniging in het grondwater aanwezig is en daardoor beperkingen in het gebruik van de bodem noodzakelijk zijn: een beschrijving van deze beperkingen; en
 - iv. als na de activiteit nazorgmaatregelen nodig zijn: een beschrijving van deze nazorgmaatregelen.

Artikel 3.72 Specifieke eis beperkingen en nazorgmaatregelen grondwatersanering

1. De eigenaar, erfpachter of gebruiker van het grondgebied waar na de activiteit een verontreiniging in het grondwater aanwezig is gebleven, neemt de beperkingen in het gebruik van de bodem in acht die zijn beschreven in het evaluatieverslag.
2. Degene die de activiteit heeft verricht, dan wel degene die daartoe is aangewezen in het evaluatieverslag, is belast met de uitvoering van de nazorgmaatregelen.

Artikel 3.73 Maatwerkvoorschriften activiteit grondwatersanering

Maatwerkvoorschriften kunnen worden gesteld over de artikelen 3.70 tot en met 3.72.

3.3.3a (paragraaf) onderzoek en maatregelen grondwaterverontreiniging bij bouwen

Artikel 3.73a Toepassingsbereik onderzoek en maatregelen grondwaterverontreiniging bij bouwen

Deze paragraaf is van toepassing op het bouwen van een bodemgevoelig gebouw als bedoeld in artikel 5.89g van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Artikel 3.73b Specifieke eis vooronderzoek grondwaterverontreiniging

1. Voordat een bodemgevoelig gebouw wordt gebouwd, wordt op het perceel een vooronderzoek grondwater uitgevoerd.
2. Het vooronderzoek grondwater voldoet aan NEN 5725.

Artikel 3.73c Specifieke eis verkennend onderzoek grondwaterverontreiniging

1. Als uit het vooronderzoek grondwater blijkt dat er een verdenking bestaat van de aanwezigheid van een verontreiniging in de verzadigde zone van de bodem, wordt een verkennend grondwateronderzoek uitgevoerd.
2. Het verkennend grondwateronderzoek voldoet aan NEN 5740.
3. Bij dit verkennend grondwateronderzoek worden betrokken:
 - a. de signaleringsparameters beoordeling grondwatersanering, bedoeld in bijlage VC bij het Besluit kwaliteit leefomgeving; en
 - b. de omgevingswaarden voor de goede chemische toestand van grondwaterlichamen, bedoeld in bijlage IV bij het Besluit kwaliteit leefomgeving.
4. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of een inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.
5. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 3.73d Specifieke eis nader onderzoek grondwaterverontreiniging

1. Als het verkennend grondwateronderzoek daartoe aanleiding geeft, wordt een nader grondwateronderzoek uitgevoerd.
2. Het nader grondwateronderzoek voldoet aan NTA 5755.
3. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of een inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.
4. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 3.73e Specifieke eis risicobeoordeling grondwaterverontreiniging

1. Als uit het nader grondwateronderzoek blijkt dat sprake is van concentraties stoffen in de verzadigde zone van de bodem die de signaleringsparameters beoordeling grondwaterkwaliteit, bedoeld in bijlage VC bij het Besluit kwaliteit leefomgeving, overschrijden, wordt een risicobeoordeling grondwaterverontreiniging uitgevoerd.
2. De risicobeoordeling grondwaterverontreiniging wordt uitgevoerd overeenkomstig Annex 2 bij het Bodem- en waterprogramma provincie Utrecht.

Artikel 3.73f Specifieke eis maatregelen grondwaterverontreiniging met onaanvaardbaar verspreidingsrisico

1. Als uit de risicobeoordeling grondwaterverontreiniging blijkt dat er een onaanvaardbare risico voor verspreiding van verontreiniging in het grondwater is en de bronzone zich deels of geheel bevindt binnen het perceel waar de bouwactiviteit wordt verricht, wordt voorafgaand aan de bouwactiviteit:
 - a. een bodemsanering voor de bronzone uitgevoerd;
 - b. een grondwatersanering voor de bronzone uitgevoerd; en
 - c. een grondwatersanering voor de verontreinigingspluim uitgevoerd.
2. De bodemsanering en grondwatersaneringen worden uitgevoerd:
 - a. op het perceel waar de bouwactiviteit wordt verricht; en
 - b. buiten het perceel waar de bouwactiviteit wordt verricht, voor zover dat redelijkerwijs kan worden gevergd.
3. Voor zover de bronzone of verontreinigingspluim zich bevinden buiten het perceel waar de bouwactiviteit wordt verricht, belemmert het te bouwen bouwwerk de bodemsanering van de bronzone en de grondwatersaneringen van de bronzone en verontreinigingspluim niet.

Artikel 3.73g Maatwerkvoorschriften maatregelen grondwaterverontreiniging

Maatwerkvoorschriften kunnen worden gesteld over artikel 3.73f.

3.3.4 (paragraaf) grondwaterverontreiniging met onaanvaardbaar verspreidingsrisico

Artikel 3.74 Toepassingsbereik verdenking grondwaterverontreiniging met onaanvaardbaar verspreidingsrisico

Deze paragraaf is van toepassing als naar het oordeel van gedeputeerde staten een redelijk vermoeden bestaat van grondwaterverontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico.

Artikel 3.75 Informatieplicht eigenaar of erfpachter

Gedeputeerde staten kunnen de eigenaar of erfpachter van het betrokken grondgebied verplichten de informatie te verstrekken die bij hem over de grondwaterverontreiniging bekend is.

Artikel 3.76 Informatieplicht gemeente

De gemeente die een redelijk vermoeden heeft van of wordt geïnformeerd over een grondwaterverontreiniging met een onaanvaardbaar verspreidingsrisico, geeft van de verstrekte informatie onverwijld kennis aan:

- a. gedeputeerde staten;

andere bestuursorganen of overheidsdiensten, die belang hebben bij een onverwijlde kennisgeving.

Bijlage 4 Stappenbeschrijving Toevalsvondst afdeling 19.2a Ow

“Onverwachte vondst van verontreiniging op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan die verontreiniging.”

Stelling: Als er (vermoedens zijn van) onaanvaardbare risico's voor de gezondheid en het valt niet onder overgangsrecht of zorgplicht dan zou het als toevalsvondst bestempeld moeten worden (overigens kan bij een zorgplichtsituatie ook sprake zijn van humane risico waarvoor een TBM nodig is).

De hieronder beschreven stappen hoeven niet navolgend te worden ingezet. Sommige stappen kunnen ook eerder of gelijktijdig worden gezet.

1. Bevoegd gezag (gemeente) heeft (vermoeden) toevalsvondst; (vermoeden) humane risico's danwel bedreiging drinkwatervoorraad **A**
 - a. Beoordelaar kan zijn/haar vermoeden baseren op bijvoorbeeld o.b.v. historische informatie, verkennend onderzoek, uitgevoerde activiteiten of klachtsituaties of andere informatie.
2. Actie gemeente;
 - a. Sprake van historisch verontreiniging anders mogelijk zorgplichtgeval?
 - b. Is het een bekende en beschikte verontreinigingslocatie? Volgens Bodem+ moet het een nieuw ontdekte verontreiniging zijn. De werkgroep ziet juridisch ruimte om ook die gevallen onder toevalsvondst te laten vallen die op een later moment toch blijken humane risico's op te leveren. Als beschikt geval dan aannemelijk een E/NS beschikking, onder de Ow oppakken door gemeente
 - i. Wat wordt verstaan onder “onverwachte vondst”? **A**
 - ii. Nader uitzoeken: beschikt als E/NS, maar blijkt toch ES (humane risico's) waar valt dit onder? **A** --> mogelijk niet onder toevalsvondst.
 - c. Als er sprake is van een ‘aanzienlijke’ bedreiging van grondwater of drinkwatervoorraad dan afstemming (afstemmingsplicht) zoeken met provincie/drinkwaterbedrijf/waterschap?
 - i. Invulling begrip aanzienlijk? Provinciale kader bepaalt of er ontoelaatbare verspreidingsrisico's zijn (KRW) en welke maatregelen verder nodig zijn. Op haar beurt kan de gemeente daarvoor bodemonderzoek of nadere maatregelen opnemen in het omgevingsplan. **A**
 - ii. onderzoek RTB-grondwater? Indien beleidsneutraal dan: Circulaire 2013 door provincie of gemeente en opleggen aan wie? **A**
 - d. Onmiddellijk tijdelijke beschermingsmaatregel aan eigenaar/erfpachter/eigenaren opleggen
 - e. Termijn stellen en laten uitvoeren van onderzoek door eigenaar (NEN5740 aangepast aan nieuwe Ow-systematiek, nader onderzoek (NTA5755) uitvoeren regelen door primair eigenaar en secundair gemeente (kan aanzienlijke kosten met zich meebrengen) **A**
 - i. Reikwijdte van het onderzoek; aard en omvang van de humane risico's in beeld brengen. Gemeente moet hierover iets vastleggen? **A**
 - f. Eventueel een aanwijzing tijdelijke beschermingsmaatregel opleggen aan eigenaar
 - g. Als eigenaar geen actie, of niet tijdig de maatregelen uitvoert of onderneemt, gemeente zelf maatregel laten uitvoeren

- h. Bij verontreiniging in het grondwater met verspreidingsrisico's zal eerder sprake zijn van een 'sanerende' maatregel (dit is niet 'uitgesloten' door het wetsartikel; bijv. interceptiemaatregel)
 - i. Onderzoeken mogelijkheid kostenverhaal tijdelijke beschermingsmaatregelen op de eigenaar als deze nalaat die te treffen.
3. Vervolgactie saneren noodzakelijk, juridische figuur toevalsvondst stopt daarmee
- a. Als blijkt uit onderzoek toch geen humane risico's, saneren bij initiatief; vastleggen tijdelijke beschermingsmaatregel in Omgevingsplan
 - b. Bij humane risico's, saneren volgens Bal gereguleerde milieubelastende activiteit bodemsanering
 - c. Eisen provincie bij verspreidingsrisico's dan bronsanering opleggen aan eigenaar/erfpachter/veroorzaker? Maar dat is niet geregeld, initiatiefnemer kan worden gevraagd bronsanering in onverzadigde zone maar een eigenaar/erfpachter niet? **A**

A = actie regelen in provinciale verordening of omgevingsplan, of gezamenlijke afspraak

Advies

Toevalsvondsten komen weinig voor. In de afgelopen vijf jaar waren dat er hooguit enkele gevallen. Als zich zo'n geval voordoet is wel meteen sprake van 'hoge' apparaatskosten. Daarnaast is er een risico dat gemeenten zelf tijdelijke beschermingsmaatregelen moeten nemen.

In verband met onduidelijkheid wanneer sprake is van een toevalsvondst (zijn dit slechts de nieuw ontdekte vondsten of horen daar ook de gevallen bij waarbij bij nader inzien sprake is van humane risico's) in tijdelijk omgevingsplan opnemen dat in alle situaties waarbij sprake is van onaanvaardbare humane risico's als toevalsvondst worden beschouwd met uitzondering van situaties die vallen onder overgangsrecht.

Om nadere invulling te kunnen geven aan het begrip "onaanvaardbaar humaan risico's" en "aanzienlijke bedreiging drinkwatervoorziening" bij de keuze voor beleidsneutraal in het tijdelijk omgevingsplan opnemen dat als toetsinstrument de circulaire bodemsanering 2013 wordt gehanteerd (toelichting: de circulaire spreekt over een bedreigd object wat gelijk is aan een bedreiging van de drinkwatervoorziening). Dit is noodzakelijk om invulling te kunnen geven aan wettelijke verplichtingen.

In de Omgevingsverordening vastleggen dat de circulaire bodemsanering wordt gehanteerd om invulling te geven aan het begrip verspreiding in relatie tot de KRW en eventuele ecologische bedreigde objecten. Gemeenten melden verspreidingsrisico's bij provincie (keuze instructieregel of opdracht bij OD waar gemeente bij is aangesloten)

Bevoegd gezag is dat overheidsorgaan wat wettelijk is aangewezen (OW of KRW) of wat eigen ambities heeft bepaald (ecologie).

De juridische figuur van toevalsvondst eindigt na het nemen van tijdelijke beschermingsmaatregelen. Bij verspreidingsrisico's dient de provincie te worden geïnformeerd. Als er geen sprake is van verspreidingsrisico's maar wel sprake van humane risico's op de locatie dan zal de initiatiefnemer moeten saneren. Als deze zich terugtrekt zal de sanering worden opgelegd aan de eigenaar. Dat is nu niet geregeld in de Omgevingswet, wij adviseren gemeenten in het Omgevingsplan op te nemen dat in die gevallen de eigenaar kan worden aangesproken om de sanering uit te voeren (met kwaliteitsverbetering?) op zijn perceel.

Bijlage 5 Stappenbeschrijving Zorgplicht artikel 2.11 Bal lid 1

Degene die een milieubelastende activiteit, een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam of een lozingsactiviteit op een zuiveringstechnisch werk verricht en weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat die activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor de belangen, bedoeld in artikel 2.2, is verplicht:

- a. alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van diegene kunnen worden gevraagd om die gevolgen te voorkomen;
- b. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen: die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken; en
- c. als die gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt: die activiteit achterwege te laten voor zover dat redelijkerwijs van diegene kan worden gevraagd.

Stappenplan:

1. Bevoegd gezag (gemeente) constateert o.b.v. verkennend onderzoek of andere informatie dat sprake is bodemverontreiniging als gevolg van een milieubelastende activiteit.
Uitgesloten: het dumpen van drugsafval, andere illegale stort van afvalstoffen, het lekken van brandstof uit de tank van een auto en ook niet opruimen van asbestdeeltjes na een brand art. 22.20
2. Actie gemeente: vaststellen tijdstip ontstaan verontreiniging
Overgangsrecht: lopende en later ontdekte zorgplichtgevallen ontstaan voor inwerkingtreding van de Omgevingswet blijven onder de Wbb vallen. Bevoegd gezag: provincie of aangewezen bevoegd gezag gemeente Wbb.
3. Brief gemeente aan veroorzaker; keuze uit varianten (al dan niet cumulatief):
 - a. nemen van schadevoorkomende en/of - beperkende maatregelen;
 - b. schade ongedaan maken (als beschermingsniveau wordt ook in het nieuwe stelsel het uitgangspunt van de Nederlandse Richtlijn Bodembescherming van een verwaarloosbaar bodemrisico gehanteerd);
 - c. achterwege laten van de schadeveroorzakende activiteit
4. Lid 2 en 3 (zie hieronder) werken de zorgplicht verder uit.

Bal, artikel 2.11, tweede en derde lid

Voor milieubelastende activiteiten houdt deze plicht in ieder geval in dat:

- a. *alle passende preventieve maatregelen tegen milieuverontreiniging worden getroffen*
- b. *alle passende preventieve maatregelen ter bescherming van de gezondheid worden getroffen*
- c. *de beste beschikbare technieken worden toegepast*
- d. *geen significante milieuverontreiniging wordt veroorzaakt*
- e. *alle passende maatregelen worden getroffen voor het voorkomen van ongewone voorvallen en de nadelige gevolgen daarvan, bedoeld in artikel 19.1, eerste lid, van de wet*
- f. *afvalwater dat wordt geloosd en gekanaliseerde emissies van stoffen in de lucht doelmatig kunnen worden bemonsterd*
- g. *metingen representatief zijn en monsters niet worden verdund*
- h. *meetresultaten op geschikte wijze worden geregistreerd, verwerkt, en gepresenteerd*
- i. *voor zover verontreiniging van de bodem ontstaat, herstel van de bodem redelijkerwijs mogelijk blijft*
- j. *afvalstoffen worden afgevoerd na beëindiging van een activiteit als bedoeld in hoofdstuk 3*

lid 3 Voor lozingsactiviteiten op een oppervlaktewaterlichaam en lozingsactiviteiten op een zuiveringstechnisch werk houdt deze plicht in ieder geval in dat:

- a. *alle passende preventieve maatregelen tegen milieuverontreiniging worden getroffen*
- b. *de beste beschikbare technieken worden toegepast*
- c. *geen **significante** milieuverontreiniging wordt veroorzaakt*
- d. *alle passende maatregelen worden getroffen voor het voorkomen van ongewone voorvallen en de nadelige gevolgen daarvan, bedoeld in artikel 19.1, eerste lid, van de wet*
- e. *lozingen op een oppervlaktewaterlichaam of een zuiveringstechnisch werk doelmatig kunnen worden bemonsterd*
- f. *metingen representatief zijn en monsters niet worden verdund, en*
- g. *meetresultaten op geschikte wijze worden geregistreerd, verwerkt en gepresenteerd*

(zie verder: <https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/toelichting-milieubelastende-activiteiten/rijksregels-mba/specifieke-zorgplicht-milieubelastende-activiteit/inhoud-specifieke-zorgplicht/>)

- 5. Beleidsruimte gemeente om via maatwerkregel aan te geven de mate waarin moet worden gesaneerd als door milieubelastende activiteit (...) significante (...) bodemverontreiniging is veroorzaakt (2.12 lid 1 Bal).

Vage term, in Bkl p.432 staat dat ‘significante milieuverontreiniging’ is overgenomen uit de Richtlijn industriële emissies. De richtlijn en de Omgevingswet geven geen nadere invulling aan dit begrip, het bevoegd gezag moet per geval beoordelen of sprake is van significante milieuverontreiniging, waarbij met alle relevante feiten en omstandigheden rekening moet worden gehouden. Kan wel grond voor handhaving zijn.

- 6. Beleidsruimte gemeente om specifieke zorgplicht op te nemen voor activiteiten die niet onder 2.11 Bal vallen (anders terugvallen op 1.7 en 1.7a Ow). **A**
- 7. Handhaving o.b.v. 1.7 (bestuursrechtelijk) en 1.7a Ow (bestuursrechtelijk en strafrechtelijk) mogelijk. Bij art. 1.7a Ow dient ‘aanzienlijke schade’ gemotiveerd te worden.

Ad. 2 Indien vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet verontreiniging is ontstaan als gevolg van een ongewoon voorval of overtreding van de zorgplicht, kan de handhaving plaatsvinden op grond van het oude recht. Echter, het is ook mogelijk dat het bevoegd gezag Wet bodembescherming gebruik heeft gemaakt van de wettelijke mogelijkheden om daarnaast specifieke maatregelen op te leggen, bijvoorbeeld om verdere verspreiding te voorkomen voordat kan worden overgegaan tot opruimwerkzaamheden. Aangenomen mag worden dat dergelijke maatregelen weloverwogen zijn opgelegd en dat de milieu hygiënische noodzaak ervan niet vervalt enkel door het in werking treden van de Omgevingswet. Het voorgestelde eerbiedigende overgangsrecht in deze onderdelen strekt ertoe dergelijke maatregelen in stand te laten totdat het bevoegd gezag dat ze heeft opgelegd tot het oordeel kan komen dat ze (met toepassing van de Wet bodembescherming) zijn uitgewerkt of kunnen worden ingetrokken.

- 8. Afwijken van specifieke zorgplichten is niet mogelijk, wel nadere invulling d.m.v. maatwerk.

Begrippen

100-jaarsaandachtsgebied	Gebied dat als extra schil om een grondwaterbeschermingsgebied heen ligt.
Beschikt geval van ernstige verontreiniging	Als omschreven in artikel 29 van de Wet bodembescherming, dat gold vóór inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet.
Boringsvrije zone	Beschermingsgebied aangewezen op grond van artikel 2.22, tweede lid, onder a, van de Omgevingswet.
Bronzone	Een bodemvolume waarin zodanige concentraties van een verontreinigende stof aanwezig zijn dat gedurende lange tijd verspreiding van deze verontreiniging naar (de pluim in) het grondwater optreedt of zal gaan optreden.
Drinkwaterbedrijf	Als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Drinkwaterwet.
Gebiedsgerichte aanpak	Aanpak die is gericht op de sanering van meerdere verontreinigingen van het grondwater in een daartoe aangewezen gebied.
Verontreinigd grondwater	Grondwater in minimaal 100 m ³ poriënverzadigd bodemvolume waarin ten minste voor één stof de gemiddeld gemeten concentratie hoger is dan de interventiewaarde van het grondwater.
Grondwater	Water dat zich onder het bodemoppervlak in de verzadigde zone bevindt en dat in direct contact met de bodem of ondergrond staat, zoals genoemd in de bijlage bij artikel 1.1, onder a, van de Omgevingswet.
Grondwaterbeschermingsgebied	Beschermingsgebied aangewezen op grond van artikel 2.22, tweede lid, onder a, van de Omgevingswet.
Grondwaterrichtlijn	Richtlijn 2006/118/EG, zoals genoemd in de bijlage bij artikel 1.1, onder a, van de Omgevingswet.
Interventiewaarden grondwater	De interventiewaarden zoals vermeld in bijlage VC bij artikel 4.12a van het Besluit kwaliteit leefomgeving (signaleringsparameters beoordeling grondwatersanering).
Kaderrichtlijn Water	Richtlijn 2000/60/EG, zoals genoemd in de bijlage bij artikel 1.1, onder a, van de Omgevingswet.

Kwetsbaar object	In het regionale waterprogramma aangewezen te beschermen gebied. Een opsomming van kwetsbare objecten is opgenomen in bijlage 2 van dit document.
KRW-oppervlaktewaterlichaam	Oppervlaktewaterlichaam als bedoeld in artikel 2, onder 10, van de Kaderrichtlijn Water.
Omgevingsvergunning	Omgevingsvergunning als bedoeld in afdeling 5.1 van de Omgevingswet.
Pluim	De verontreiniging van het grondwater buiten de bronzone.
Potentieel voor het grondwater schadelijke stof	Stof die behoort tot een categorie als bedoeld in de Verordening (EG) nr. 1272/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels tot wijziging en intrekking van de Richtlijnen 67/548/EEG en 1999/45/EG en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1907/2006.
Regionaal Waterprogramma	Als bedoeld in artikel 3.8, tweede lid, van de Omgevingswet.
Stroomgebiedbeheerplannen	Als bedoeld in artikel 3.9 van de Omgevingswet.
Waterbeheerprogramma	Als bedoeld in artikel 3.7 van de Omgevingswet.
Waterwingebied	Als bedoeld in artikel 3.7 van de Omgevingswet.

1. Inleiding

Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en vervalt de Wet bodembescherming (Wbb). De Provincie Utrecht blijft in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) verantwoordelijk voor de bewaking van de kwaliteit van het grondwater. Het Besluit kwaliteit leefomgeving stelt regels over het bouwen op verontreinigde grond. Om een omgevingsvergunning te krijgen voor een bepaalde activiteit, moet de bodem in sommige situaties worden gesaneerd. Deze regels gelden echter alleen voor het vaste gedeelte van de bodem. Hoe met het gedeelte van de verontreiniging in het grondwater moet worden omgegaan wordt niet op Rijksniveau geregeld. Indachtig de KRW-doelen is het daarom de Provincie Utrecht die grondwaterverontreinigingen beoordeelt en daartoe een beoordelingskader opstelt.

Dit beoordelingskader geeft aan wanneer wij iets beschouwen als een significante verontreiniging van het grondwater en of de verontreiniging dusdanig risicovol is dat die moet worden aangepakt. Het beoordelingskader stelt niet wie verantwoordelijk is voor de aanpak van de verontreiniging.

2. Grondwaterverontreiniging

Een verontreiniging van het grondwater wordt veroorzaakt door de aanwezigheid van één of meerdere stoffen in het grondwater die potentieel een negatief effect kunnen hebben op het milieu en de ecologie of kunnen leiden tot risico's voor de volksgezondheid. Aan deze stoffen verbinden we concentratieniveaus waarboven een potentieel schadelijk effect te verwachten valt. Dit zijn de 'interventiewaarden'. Voorlopig houden we de signaleringsparameters uit artikel 4.12a uit het Besluit kwaliteit leefomgeving aan. Deze is gelijk aan de lijst met interventiewaarden uit de Circulaire Bodemsanering 2013. Deze vullen we aan met

de voor PFAS vastgestelde waarden in het grondwater, zoals vastgesteld in de beleidsregel Van de provincie Utrecht. Als er sprake is van een verontreiniging in het grondwater en de concentraties van één of meerdere stoffen de desbetreffende interventiewaarden overschrijden, dient een nadere beoordeling te worden uitgevoerd. Is hiervan geen sprake, dan beschouwen we de situatie niet als een verontreiniging van het grondwater en hoeven er vanuit de KRW geen maatregelen te worden getroffen.

Wanneer een verontreiniging van het grondwater is vastgesteld, moet deze beoordeeld worden. Daarbij wordt het schema in bijlage 1 gevolgd. De onderstaande vragen moeten worden beantwoord:

■ **Wanneer is de verontreiniging veroorzaakt?**

Bij een verontreiniging die na 1 januari 1987 is veroorzaakt, geldt de zorgplicht. Als de verontreiniging voor 1 januari 1987 is veroorzaakt, moet de volgende vraag worden beantwoord.

■ **Is de verontreiniging reeds onder de Wbb beschikt?**

Als de verontreiniging reeds onder het regime van de Wbb is beschikt, kan het geval onder het Overgangsrecht vallen. Dit is zo als er sprake is van spoedeisendheid, van een lopende sanering of van nazorgmaatregelen die in de laatste beschikking zijn opgenomen. Als dit niet zo is, valt het geval niet onder het Overgangsrecht en kan de verontreiniging op vrijwillige basis op een natuurlijk moment worden gesaneerd.

Indien de verontreiniging niet onder de Wbb is beschikt, moet de volgende vraag worden beantwoord.

■ **Is er sprake van 'inbreng' van een significante verontreiniging in het grondwater?**

Er is sprake van inbreng indien voor ten minste één stof uit de gemiddelde gemeten concentratie van minimaal 100 m3 poriënverzadigde bodemvolume hoger is dan de interventiewaarde. Ook in het geval van verontreinigingen met stoffen waarvoor geen interventiewaarde is afgeleid, kan sprake zijn van inbreng. Mocht er een vermoeden zijn dat een niet opgenomen stof toch een negatief effect kan hebben, dan kan de Provincie Utrecht in overleg met het RIVM een norm stellen voor deze stof.

Indien er geen sprake is van inbreng hoeven er geen maatregelen te worden getroffen. Als er wel sprake is van een inbreng, moet de volgende vraag worden beantwoord.

■ **Is er sprake van onaanvaardbare risico's voor verspreiding van de verontreiniging in het grondwater?**

Bij het beoordelen van verspreidingsrisico's gelden de criteria van de Circulaire Bodemsanering 2013. In het volgende hoofdstuk wordt hier dieper op ingegaan. Indien er onaanvaardbare risico's voor verspreiding aanwezig zijn, is volgens de KRW sprake van ongeoorloofde inbreng. Er moeten dan maatregelen worden getroffen. Deze maatregelen bestaan eruit dat de verontreiniging in ieder geval in het monitoringsprogramma van de Provincie Utrecht wordt opgenomen. Mogelijk moeten er sanerende maatregelen in de bronzone of de pluim van de verontreiniging worden genomen. Bij mobiele verontreinigingen kan in het algemeen niet worden uitgegaan van wat wordt genoemd 'een generieke saneringsdoelstelling op gevalsniveau'. Gevolg is dat elke situatie tot een andere voorkeursvariant kan leiden, waarbij het belangrijk is om een goed evenwicht te vinden tussen de te realiseren baten van de sanering en de lasten die hieraan verbonden zijn. In het keuzeprocess is de uitgangssituatie van de verontreiniging zeer sterk bepalend voor de uitkomst.

3. Onaanvaardbare risico's voor verspreiding van verontreiniging in het grondwater

De volgende onaanvaardbare risico's van verspreiding zijn te onderscheiden:

■ **Kwetsbare objecten ondervinden onaanvaardbare milieuhygiënische hinder van (de verspreiding van) de verontreiniging, zodat daardoor het gebruik van de bodem door de mens of het ecosysteem wordt bedreigd.**

De Provincie Utrecht heeft een aantal kwetsbare objecten aangewezen waarmee rekening gehouden moet worden. In bijlage 2 van deze Annex is de lijst van kwetsbare objecten opgenomen. Het gaat hierbij in principe om de aangewezen te beschermen gebieden uit de stroomgebiedbeheerplannen (implementatie KRW), maar ook om de te beschermen grondwaterfuncties zoals drinkwater en industriële onttrekkingen (implementatie Grondwaterrichtlijn). In aanvulling hierop kunnen gemeenten voor hen

relevante kwetsbare objecten aanwijzen in het omgevingsplan. Er is sprake van onaanvaardbare milieuhygiënische hinder indien de afstand tussen een kwetsbaar object en de interventiewaardecontour in het grondwater kleiner is dan 100 meter.

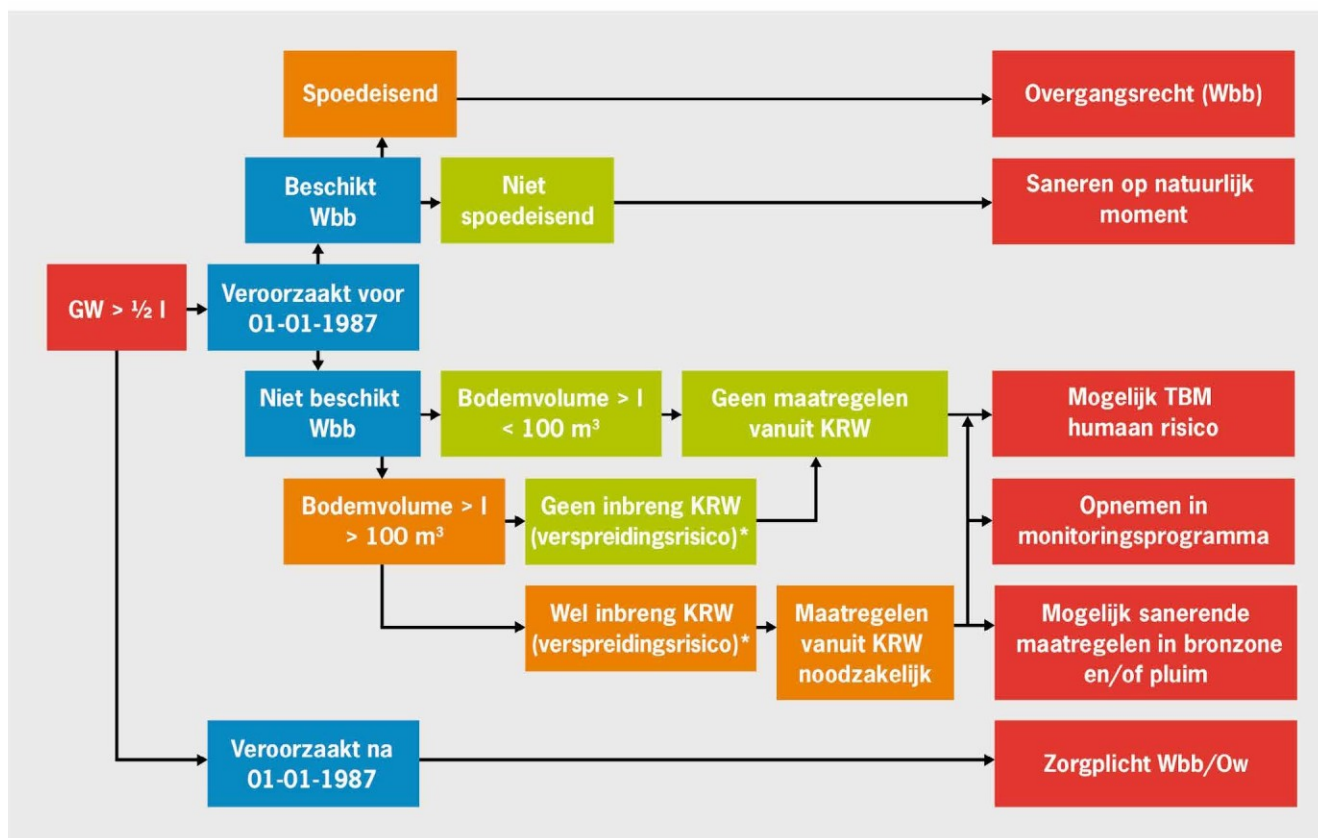
■ **Er is sprake van een onbeheersbare situatie als:**

- » Er een drijfslag aanwezig is die zich door activiteiten en processen in de bodem kan verplaatsen van waaruit verspreiding van verontreiniging in het grondwater kan plaatsvinden.
- » Er een zaklaag aanwezig is die zich door activiteiten en processen in de bodem kan verplaatsen van waaruit verspreiding van verontreiniging in het grondwater kan plaatsvinden.
- » De verspreiding heeft geleid tot een grote grondwaterverontreiniging, waarbij het bodemvolume dat wordt ingesloten door de interventiewaardecontour in het grondwater groter is dan 6.000 m³ en er sprake is van een jaarlijkse verspreiding van meer dan 1.000 m³.

4. Humane risico's

Ook als er geen onaanvaardbare risico's voor verspreiding aanwezig zijn, kan er nog wel sprake zijn van onaanvaardbare humane risico's. De uitdamping van verontreinigende stoffen onder een verblijfsruimte bijvoorbeeld kan nadelige beïnvloeding van de binnenlucht veroorzaken. In dat geval dient de gemeente beveiligingsmaatregelen te treffen of op te leggen, zodat onaanvaardbare humane risico's worden beperkt of weggenomen. Dit zijn geen sanerende maatregelen. Er zal vervolgens met de Provincie Utrecht moeten worden overlegd over de aanpak van de grondwaterverontreiniging.

BIJLAGE 1 BIJ ANNEX 2: SCHEMA BEOORDELING GRONDWATERVERONTREINIGING

*Voor het beoordelen van KRW-inbreng/onaanvaardbare verspreidingsrisico's gelden de criteria van de Circulaire bodemsanering 2013

BIJLAGE 2 BIJ ANNEX 2: KWETSBARE OBJECTEN

De volgende kwetsbare objecten kunnen in de provincie Utrecht worden onderscheiden:

- Intrekgebieden van de in het kader van de KRW aangewezen grondwaterwinningen bestemd voor menselijke consumptie. Dit betreft de waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en boringsvrije zones rondom de openbare drinkwaterwinningen. Het betreft niet de 100-jaarsaandachtsgebieden en ook niet de strategische grondwatervoorraden.
- Industriële grondwateronttrekkingen van meer dan 10 m³ per dag, die grondwater inzetten als grondstof voor de productie van levensmiddelen op zodanige wijze dat er sprake is van directe menselijke consumptie.
- Eigen grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie van meer dan 10 m³ per dag, doorbedrijven die grondwater als drinkwater ter beschikking stellen aan derden.
- De volgende Natura 2000-gebieden met habitattypen die afhankelijk zijn van grondwater:
 - » Oostelijke Vechtplassen.
 - » Hel en Blauwe Hel (onderdeel van het Binnenveld).
 - » Botshol.
 - » Kolland en Overlangbroek.

- » De Schraallanden van de Meije (onderdeel van de Nieuwkoopse Plassen).
- » Zouweboezem.

- Grondwaterafhankelijke natuurgebieden die deel uitmaken van het Natuur Netwerk Nederland.
- Oppervlaktewaterlichamen die vanuit de KRW zijn aangewezen.
Volgens de definitie zijn dit gebieden die belangrijk zijn voor de bescherming van economische significante in het water levende planten- en diersoorten. In het algemeen zijn dit alleen oppervlaktewateren van enige omvang.
- De door de provincie Utrecht aangewezen zwemwaterlocaties.
- Overige door het bevoegd gezag aangewezen kwetsbare objecten.

Overzicht Samenwerkingsafspraken Bodem onder de Omgevingswet						
Hoofdonderwerp	Subonderwerp	Intentie	Samenwerkingsafpraak	Tussen welke partijen	Afspraak uit andere werkgroep	Termijn
Samenwerking	Generieke uitgangspunten	De intentie is om altijd samen op te trekken en elkaar te versterken. We willen als BG's niet tegenover elkaar staan. We gaan hierbij uit van een integrale afweging en stellen het individuele belang van de eigen overheid niet voorop. Uitgangspunt is één loket, dus ook één overheid.	Om te borgen dat de betrokken partners als één overheid acteren, wordt (bv. bij afstemmingsmomenten die in deze tabel zijn benoemd) de volgende aanpak gevolgd: in gezamenlijk overleg wordt eerst de inhoudelijke en feitelijke informatie van de casus op een rij gezet. Daarna worden de belangen per partner geïnventariseerd. Vervolgens wordt besproken welke oplossingen er mogelijk zijn en wat de voor- en nadelen zijn. Op basis van deze informatie wordt in gezamenlijk overleg een keuze gemaakt. Indien partijen er niet uitkomen wordt de casus voorgelegd aan de betrokken managers.	PU (RUD) - alle andere partners		kort
		We hebben vertrouwen in elkaars kennis, kunde, vaardigheden en capaciteiten. We kunnen daarom een beroep op elkaar doen bij complexe besluitvorming om tot een goed onderbouwd en breed gedragen besluit te komen. Daarbij gaan we uit van (en kennen we) de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van onszelf en van onze partneroverheden.		PU (RUD) - alle andere partners		kort
		De bulk van de meldingen (90-95%) moet in principe door de gemeenten (omgevingsdiensten) afgehandeld kunnen worden zonder verdere afstemming met de provincie. De samenwerkingsafspraken zijn met name voor complexe gevallen bedoeld.		PU (RUD) - alle andere partners		kort
		De afhandeling van meldingen door gemeenten moet zo makkelijk mogelijk zijn. Afstemming met de provincie mag dit niet complexer maken. Daarom moet de afstemming er op gericht zijn om werkprocessen zo efficiënt mogelijk te laten verlopen. We streven er naar zo pragmatisch mogelijk te werk te gaan, waarbij de kosten voor de gemeenten zo laag mogelijk blijven.		PU (RUD) - alle andere partners		kort
Overgangsrecht gevallen	Spoedlocaties	Hoe de afstemming en overdracht van overgangsrechtgevallen tussen gemeente en provincie plaats zal vinden en via welke procedures (Wbb/DSO) dit concreet plaats zal vinden, zal in een later stadium met de uitvoerende partijen worden afgesproken.	Dit betreft gevallen die onder het overgangsrecht vallen. Indien hier een activiteit plaatsvindt wordt dit z.s.m. met de PU (RUD) afgestemd. Initiatiefnemer dient op 'verzoek' van het BG mogelijk actie vanuit de Wbb te ondernemen. In de gevallen die onder het overgangsrecht vallen neemt de provincie de bodemtaak van de gemeente over.	PU (RUD) - gemeenten (RUD/ODRU)		kort
	Lopende saneringen					
	Actieve nazorg					
	Passieve nazorg		Uitgangspunt bij gevallen met passieve nazorg is om de activiteiten graven en saneren in leeflaag en/of restverontreiniging zo veel mogelijk door de gemeenten af te laten handelen.	PU (RUD) - gemeenten (RUD/ODRU)		kort
			▪ Als de restverontreiniging (> I-waarde) op een perceel en de isolatielaag (volgens de beoordeling door de gemeente) intact worden gelaten, handelt de gemeente de activiteit af. Er zullen tussen gemeente en provincie nog nadere afspraken worden gemaakt over de criteria waaraan een isolatielaag moet voldoen;			
			▪ Als de restverontreiniging (> I-waarde) op een perceel of binnen een geval volledig wordt verwijderd of wanneer het karakter van de isolatielaag wordt aangetast, wordt het geval overgedragen aan de PU (RUD). Dit heeft namelijk gevolgen voor gebruiksbeperkingen, kadastrale registratie en/of nazorg. Het geval valt dan onder het overgangsrecht en de PU (RUD) moet in een dergelijk geval actie vanuit de Wbb ondernemen. Dat kan bestaan uit het nemen van een nieuwe beschikking EV of het uitvoeren van toezicht/handhaving.			
	Wat als onduidelijk is of het wel / geen overgangsrecht is		Bij onduidelijkheid wordt afstemming met PU (RUD) gezocht. Na overleg en het raadplegen van het dossier wordt in samenspraak besloten of het een overgangsrechtgeval is en daarmee of het geval wordt overgedragen aan de PU. Het overgangsrecht is beschreven in H3 van de Aanvullingswet bodem. Een uitgebreide uitleg over het overgangsrecht is beschreven op de website van het Informatiepunt Leefomgeving: https://iplo.nl/thema/bodem/regelgeving/overgangsrecht/lopende-saneringen/	PU (RUD) - gemeenten (RUD/ODRU)		kort
	Status locatielijst	De locatielijst heeft geen formele status. De meest recente beschikking van een geval is leidend. Op basis daarvan is de status van een geval opgenomen in het BIS.				kort

	Mandatering doorlopende Wbb-taken aan OD van betreffende gemeente	N.a.v. de landelijke afspraken over de financiering van de nieuwe bodemtaken onder de Omgevingswet, wordt door de provincie bekeken of de doorlopende Wbb-taken, die nu alleen aan de RUD zijn gemandateerd, ook aan de ODRU gemandateerd zullen worden. Hierover worden overleg gevoerd tussen provincie, RUD en ODRU.				lang
	Overdracht resterende Wbb-gevallen aan gemeente	Op dit moment worden hier geen afspraken over gemaakt en blijft de situatie dus zoals die is (geen overdracht van resterende Wbb-gevallen). Vanzelfsprekend kan dit op termijn anders worden.				lang
	Wie is BG bij een locatie (in het BIS) met meerdere Wbb-gevallen, zowel wèl overgangsrecht als geen overgangsrecht		De status van een geval en niet de locatie in het BIS bepaalt wie het bevoegd gezag is. Dit is dus afhankelijk van het feit of een activiteit binnen of buiten een overgangsrechtgeval plaatsvindt. De locatie in het BIS speelt hierbij in principe geen rol. Bij onduidelijkheid wordt e.e.a. met elkaar afgestemd. In overleg wordt dan besloten wie het BG is.	PU (RUD) - gemeenten (RUD/ODRU)		kort
Toevalsvondsten	Die door te treffen maatregelen onevenredig veel geld kosten		Afstemming met PU is noodzakelijk. PU is bereid voor de aanpak van toevalsvondsten kennis en expertise beschikbaar te stellen maar geeft vooraf geen toezegging op een bijdrage in de kosten. Via het Rijk wordt een knelpuntenpot ingesteld.	PU (RUD) - gemeenten (RUD/ODRU)		kort
	Die in een eerder stadium wellicht bekend hadden kunnen zijn (vml. stortplaatsen, pot. spoedlocaties), de zogenaamde koekoekseieren		Alle potentiële spoedlocaties zijn in principe in het verleden beoordeeld. Daar is uitgekomen dat dit naar verwachting wel of geen spoedlocatie zou kunnen zijn. Op de locaties die hierbij zijn afgevalen is meestel geen nader onderzoek verricht en deze gevallen zijn dus ook niet beschikt. De informatie over deze beoordeling is helaas niet altijd te achterhalen. PU gaat op dit moment geen nieuwe screening doen van potentiële spoedlocaties. Als er in de toekomst een activiteit plaatsvindt op een vroegere potentiële spoedlocatie en toch daadwerkelijk onaanvaardbare risico's aanwezig zijn, vindt afstemming met de PU plaats. In gezamenlijk overleg en na raadplegen van het dossier wordt besloten wat de vervolgactie moet zijn en wie hiervoor verantwoordelijk is. Gevallen waar wel nader onderzoek is uitgevoerd maar die beschikt zijn als ernstig niet-spoed vallen <u>niet</u> onder het overgangsrecht (mits geen sprake is van beheersmaatregelen of beschikt saneringsplan).	PU (RUD) - gemeenten (RUD/ODRU)		kort/lang
Grondwaterverontreiniging	Zonder onaanvaardbare verspreidingsrisico's	De gemeente (ODRU/RUD) pakt deze verontreiniging op, afhankelijk van het beleid dat in het omgevingsplan is opgenomen. Mogelijk is er een relatie met een verontreiniging in de vaste bodem. De criteria voor onaanvaardbare verspreidingsrisico's zijn opgenomen in de Circulaire bodemsanering 2013.			werggroep beleid	kort
	Met onaanvaardbare verspreidingsrisico's		In verband met bedreiging van de KRW doelen, pakt de PU (RUD) deze verontreiniging op. Derhalve vindt er bij een vermoeden van onaanvaardbare verspreidingsrisico's z.s.m. afstemming met de PU (RUD) plaats.	PU (RUD) - gemeenten (RUD/ODRU)	werggroep beleid	kort
	Met natuurlijke lozing op het oppervlaktewater		Bij een locatie met natuurlijke lozing op het oppervlaktewater vindt altijd afstemming plaats met de waterkwaliteitsbeheerder (waterschap of RWS), onafhankelijk of sprake is van verspreidingsrisico's.	PU (RUD) - gemeenten (RUD/ODRU) - waterschappen/RWS	werggroep beleid	kort
Grondwateronttrekkingen	Generiek		Alle bodemdossiers van de PU zijn via het bodemloket (e-mailadres) van de RUD op te vragen. Daarnaast kunnen de waterschappen indien gewenst, via aan te schaffen licenties, inzage krijgen in het BIS van de RUD. Op basis hiervan kunnen activiteiten m.b.t. grondwateronttrekkingen door de waterschappen worden beoordeeld. De waterschappen kunnen er ook voor kiezen om de beoordeling van grondwateronttrekkingen als opdracht bij de RUD of ODRU neer te leggen.	PU (RUD) - waterschappen	werggroep bodeminformatie	kort
Bodeminformatie	Bodemdossiers overgangsrecht gevallen		Alle beschikbare bodemdossiers van de PU kunnen worden opgevraagd via het bodemloket (e-mailadres) van de RUD. Indien noodzakelijk worden voor individuele gemeenten separate afspraken gemaakt.	PU (RUD) - alle andere partners	werggroep bodeminformatie	kort
	Bodemdossiers niet-overgangsrecht gevallen		Alle beschikbare bodemdossiers van de PU kunnen worden opgevraagd via het bodemloket (e-mailadres) van de RUD. Indien noodzakelijk worden voor individuele gemeenten separate afspraken gemaakt.	PU (RUD) - alle andere partners	werggroep bodeminformatie	kort
	Bodeminformatie		Gemeenten (ODRU) hebben inzage (leesrecht) in het BIS van de PU (RUD). Er moeten nog afspraken worden gemaakt over het muteren van gegevens (schrijfrecht).	PU (RUD) - alle andere partners	werggroep bodeminformatie	kort

	Realisatie platform omgevingsinformatie	Op middellange termijn is het streven om een platform te realiseren voor alle omgevingsinformatie, waarbij via een interactieve kaart zichtbaar is welke informatie op welke locatie bij welke partij beschikbaar en opvraagbaar is. De werkgroep bodeminformatie gaat hier mee verder.		PU (RUD) - alle andere partners	werkgroep bodeminformatie	middellang
	Koppeling aan BRO/DSO	Op lange termijn is het streven om het BIS (of BIS-sen) te koppelen aan het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO) t.b.v. Omgevingsloket of wordt vanuit het BIS (BIS-sen) input geleverd voor de basisregistratie ondergrond (BRO). De informatie is dan voor alle partijen via één centrale voorziening te ontsluiten. De werkgroep bodeminformatie gaat hier mee verder.		PU (RUD) - alle andere partners	werkgroep bodeminformatie	lang
(Regionale) opgaven	Restopgaven uit het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant (PUB)	Er zal nog een bronnenonderzoek PFAS door PU worden opgestart. Gemeenten zullen hier als BG vaste bodem t.z.t. bij worden betrokken.				kort/lang
		Met name in De Ronde Venen loopt er nog een onderzoekstraject m.b.t. diffuus lood (toemaakdek). De gemeente en ODRU zijn hier nauw bij betrokken. In andere gemeenten lopen vergelijkbare trajecten.				kort/lang
Beleid	Beleidsneutrale overgang	Inhoud van de beleidsneutrale overgang is opgenomen in het BWP van de PU. Het blijft wel de vraag wat nu precies onder beleidsneutraal wordt verstaan. Vooralsnog betreft dit met name de risicobeoordeling van grondwaterverontreinigingen. Hiervoor blijft de Circulaire bodemsanering 2013 gelden.			werkgroep beleid	
	Interne werkafspraken of intern handelingskader (dus geen vastgelegd beleid)	Het staat elke organisatie vrij om een intern handelingskader te ontwikkelen. Zolang dit geen beleid is dat is vastgelegd in omgevingsplan of omgevingsverordening heeft dit geen consequenties voor andere partijen.				
	Instructieregels uit provinciale verordening Andere gevolgen uit provinciale beleidskeuzes	Voor zover bekend is er momenteel slechts één instructieregel met gevolgen voor saneringen van de vaste bodem. Dit betreft de instructieregel die het toepassen van een isolatievariant bij een mobiele verontreiniging in een grondwaterbeschermingsgebied verbiedt. Voor het overige heeft de provincie instructieregels opgenomen voor grondwaterverontreinigingen met verspreidingsrisico's. Dat betekent dat de gemeenten beleidsvrijheid hebben t.a.v. verontreinigingen in de vaste bodem en t.a.v. grondwaterverontreinigingen zonder verspreidingsrisico's.			werkgroep beleid	
Risico's		De gemeenten zien de koekoekseieren (zie boven) als een reëel risico. De PU ziet de grootste risico's voor onverwachte verontreinigingen met name in diffuse verontreinigingen, verontreinigingen waar weinig over bekend is en verontreinigingen die nieuw worden veroorzaakt. Diffuus lood, asbest, PFAS en drugsgelateerde afvalstoffen zijn hier voorbeelden van.				kort/lang
Financiën	Wanneer kan worden teruggevallen op PU	Landelijk is afgesproken dat de Wbb-bevoegde gezagen (provincies en grote gemeenten) de huidige financiering vanuit het Rijk blijven ontvangen. De financiële middelen van het Rijk voor uitvoering van de bodemtaken onder de Omgevingswet zullen dan via de provincie en grote gemeenten naar de Omgevingsdiensten gaan. De gemeenten, die geen Wbb-bevoegd gezag zijn, staan buiten deze financieringsstructuur. Voor grote onvoorziene uitgaven zal landelijk een knelpuntenpot worden gerealiseerd. Daarnaast is de provincie altijd bereid bij onvoorziene gevallen kennis en extertise beschikbaar te stellen.	De provincie en gemeenten zullen in overleg met de Omgevingsdiensten afspraken maken over de verdeling van de financiële middelen voor de uitvoering van de bodemtaken onder de Omgevingswet. Op dit moment is (nog) niet duidelijk hoe dat precies vorm zal krijgen.			
Samenwerkingsdocument	Welke vorm	Het samenwerkingsdocument zal bestaan uit de toolkit zoals die voor de gesprekken met de gemeenten is samengesteld, aangevuld met het advies aan de begeleidingsgroep vanuit de werkgroep Beleidskeuzes, inclusief onderhavig schema vanuit de werkgroep Samenwerkingsafspraken. In de begeleidingsgroep zal dan een besluit worden genomen in hoeverre er een bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst noodzakelijk is.		PU (RUD) - alle andere partners	begeleidingsgroep	kort